

Nr 170

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statlig lönereglering för skolledare och lärare vid yrkesskolor, m. m.; given Stockholms slott den 26 april 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag om statlig lönereglering för *dels* rektorer, vissa biträdande skolledare och lärare vid statsunderstödda kommunala och landstingskommunala yrkesskolor *dels* lärare i yrkesämnen på grundskolans högstadium *dels ock* föreståndare och lärare vid yrkesutbildningskurser för arbetslösa (omskolningskurser).

Utanför löneregleringen faller vissa fristående tekniska kommunala skolor samt inbyggda skolor, såvitt avser undervisning i yrkesarbete eller annat praktiskt arbete förlagd utanför yrkesskolan vid arbetsställe hos företaget.

Löne- och anställningsförhållanden för rektorer, yrkeslärare och likartade kategorier vid vissa specialskolor m. m. föreslås bli ändrade i samband med löneregleringen (se även prop. nr 167).

Statens allmänna avlöningsreglemente eller avlöningsreglementet för övningslärare föreslås bli tillämpligt från och med den 1 januari 1964 på de befattningshavare, som beröres av löneregleringen. De nya bestämmelserna om undervisningsskyldighet föreslås emellertid träda i kraft redan den 1 juli 1963. Beträffande skolledare och lärare som från och med den 1 januari 1964 erhåller här avsedd statligt reglerad tjänst eller befattning och som under tiden 1 juli—31 december 1963 eller del av denna tid innehaft motsvarande tjänst eller befatt-

ning och därvid varit placerad i lägre lönegrad eller uppburit arvode efter oförmånligare grunder skall vid bestämmande av avlönings- och pensionsförmåner så anses som om tjänsten tillhört den nya högre lönegraden eller befattningen varit avlönad enligt de nya grunderna från och med den 1 juli 1963.

Statsbidrag till lärarlönekostnaderna vid yrkesskolorna föreslås utgå enligt väsentligen samma grunder som det nuvarande driftbidraget till högre kommunala skolor. Statsbidrag till kostnader för lärare i yrkesämnen på grundskolans högstadium föreslås utgå efter väsentligen samma grunder som beträffande andra lärare vid grundskolan.

Beträffande de i propositionen framlagda förslagen har samråd ägt rum med vederbörande kommunförbund.

Förslagen beräknas medföra ökade årliga kostnader för statsverket med 11 500 000 kr. beträffande kommunala och landstingskommunala yrkesskolor, med 1 000 000 kr. beträffande enskilda yrkesskolor och med 4 000 000 kr. beträffande omskolningskurserna. Löneregleringen vid specialskolor m. m. beräknas medföra en kostnadsökning för statsverket med ca 400 000 kr.

Utdrag av protokollet över eklestastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Chefen för eklestastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor om *statlig löne-reglering för skollärdare och lärare vid yrkesskolor, m. m.* och anför därvid följande.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1960 tillkallade chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, den 19 juli 1960 en beredning med uppdrag att inom civildepartementet biträda med övervägande av vissa lönespörsmål m. m. beträffande yrkeslärare och därmed likartade lärarkategorier (*yrkeslärdarberedningen*). Såsom ledamöter utsågs dåvarande statssekreteraren, numera regeringsrådet G. F. O. Cars, ordförande, lönedirektören i Svenska landstingsförbundet K. B. Fritzdorf, direktören i Svenska stadsförbundet L. O. Gräslund, krigsrådet G. E. Hallin, dåvarande lönedirektören, numera sjukvårdsdirektören i Stockholms stad N. W. A. Romberg, byråchefen B. O. A. Söderqvist, byråchefen A. S. Sönnerlind, direktören i Svenska landskommunernas förbund K.-E. Tengroth, dåvarande budgetsekreteraren, numera byråchefen U. T. Thorselius och överdirektören G. B. Öhman. På egen begäran entledigades dels Cars från uppdragen såsom ledamot och ordförande från och med den 27 juni 1962 dels Romberg från uppdraget såsom ledamot från och med den 15 januari 1963. Att i stället för Cars vara ledamot och ordförande i beredningen förordnades dåvarande byråchefen, numera avdelningschefen R. I. T:son Wetterblad och att vara ledamot i Rombergs ställe avdelningsdirektören vid Stockholms stads lönenämnd J. L. Nyström. Till sekreterare åt beredningen utsåg departementschefen dåvarande förste kanslissekreteraren, numera budgetsekreteraren A. B. Sandberg.

Löneförhållandena för skollärdare och lärare regleras vid centrala verkstads-

skolor genom särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser samt vid övriga landstingskommunala och kommunala yrkesskolor genom kommunala avtal. För lärare i yrkesämnen på grundskolans högstadium regleras löneförhållandena likaledes genom kommunala avtal. Beträffande omskolningskurserna gäller olika av Kungl. Maj:t och överstyrelsen för yrkesutbildning utfärdade bestämmelser.

Yrkeslärarberedningen har med skrivelse den 15 mars 1963 överlämnat en promemoria angående vissa organisatoriska grunder för en tilltänkt statlig löne-reglering för lärare vid vissa yrkesskolor, m. m. På grundval av promemorian har under mars och april 1963 förhandlingar förts med berörda personalorganisationer, Sveriges akademikers centralorganisation och TCO:s statstjänstemannasektion. Därvid har under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande överenskommelse träffats den 19 april 1963 om löne- och anställningsvillkoren för *dels* rektorer, vissa biträdande skolledare, yrkeslärare och likartade kategorier vid kommunala och landstingskommunala yrkesskolor, till vilka statsbidrag utgår enligt kungörelsen den 31 maj 1957, nr 480, om statsbidrag till yrkesskolor, *dels* lärare i yrkesämnen på grundskolans högstadium, *dels* skolledare, yrkeslärare och likartade kategorier vid yrkesutbildningskurser för arbetslösa enligt kungörelsen den 29 juni 1945, nr 445, angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa (omskolningskurser), *dels ock* rektorer, yrkeslärare och likartade kategorier vid vissa speciella skolor och utbildningsanstalter inom det statliga och statsunderstödda utbildningsväsendet. En sammanställning av innehållet i överenskommelsen torde såsom *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

I samband med denna överenskommelse har särskilt avtal träffats beträffande motsvarande frågor vid lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor. Detta avtal redovisas av chefen för jordbruksdepartementet.¹

II. Organisations- och lönefrågor

Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor

Organisation

Redan 1946 års skolkommision hade att utreda inte bara den allmänbildande skolan utan även frågor rörande yrkesutbildningen. Vid kommissionens upplösning övertogs sistnämnda arbete av 1952 års yrkesutbildningssakkunniga som i juni 1954 avlämnade ett betänkande angående yrkesutbildningen (SOU 1954: 11). Betänkandet låg till grund för den reform på yrkesutbildningens område, som beslöts av 1955 års riksdag (prop. 139; SU 138; rskr 310). Den då beslutade reformen gäller alltså i sina huvuddrag.

¹ Prop. 167.

Reglerna om yrkesskolornas organisation finns numera i skolstadgan. Skolornas huvuduppgift är att meddela undervisning, som bygger på grundskolan och är avsedd att ge ungdomen praktiskt inriktad yrkesutbildning. Yrkesskola är också skyldig att medverka vid utbildning av yrkeslärare samt vid sådan särskild utbildningsverksamhet, som fordras på grund av inträdande arbetslöshet eller andra särskilda förhållanden.

Yrkesskola är antingen *lokal* eller *central* beroende på hur vidsträckt skolans rekryteringsunderlag är. Lokal yrkesskolas elevområde omfattar sålunda en kommun eller flera närliggande kommuner eller delar därav, medan central yrkesskolas elevområde omfattar en landstingskommun eller större område. *Kommunal* yrkesskola är i regel lokal men kan även vara central. *Landstingskommunal* yrkesskola är med få undantag central. Ett speciellt slag av central yrkesskola är de centrala verkstadsskolorna.

Kommunal yrkesskola sorterar under skolstyrelsen i kommunen, om inte Kungl. Maj:t för visst fall medgivit undantag. För landstingskommunal yrkesskola skall finnas en styrelse, om vilken vissa bestämmelser meddelas i 24 kap. 1—8 §§ skolstadgan. För varje yrkesskola skall finnas ett av överstyrelsen för yrkesutbildning fastställt reglemente, innehållande allmänna bestämmelser om undervisningen m. m.

Undervisningen skall bedrivas enligt läroplaner som utfärdas av överstyrelsen. Vid yrkesskola förekommer heltidskurser och deltidskurser. Kurs omfattar ett eller flera läsår eller den kortare tid, som är lämplig med hänsyn till utbildningsmålet. I kurs kan ingå föreläsningar över frågor, som äger samband med undervisningen.

I heltidskurs kan undervisningen i yrkesarbete eller annat praktiskt arbete meddelas helt i skolan eller helt utanför skolan vid arbetsställe hos företag (inbyggd skola) eller omväxlande i skolan och vid arbetsställe utanför denna (växelutbildning). Med företagsskola förstås en av ett företag anordnad yrkesskola, där i heltidskurs undervisningen i såväl yrkesarbete som yrkesteorier meddelas inom företaget.

Det i 1 kap. 3 § skolstadgan införda begreppet skolenhet gäller även för yrkesskolorna. Därmed förstås en med hänsyn till elever, som undervisas antingen i ett gemensamt eller i flera näraliggande skolhus eller andra lokaler för undervisningen, bestämd organisatorisk enhet inom skolväsendet. Kravet på att undervisningslokalerna skall vara näraliggande torde inte behöva vara lika stränga beträffande yrkesskolor och andra frivilliga skolor som beträffande grundskolan (jfr prop. 1962: 54 s. 287).

Elevantalet i heltidskurs skall som regel vara högst 16 vid kurs av verkstadsskolkaraktär inom området för industri och hantverk eller vid kurs i husligt arbete samt högst 30 vid kurs inom området för handel eller kurs av övervägande teoretisk karaktär inom området för industri och hantverk.

Läsåret för heltidskurs med övervägande teoretisk undervisning omfattar normalt 39 veckor och för heltidskurs med övervägande praktisk undervisning

normalt 42 veckor (normalläsår). Överstyrelsen kan av särskilda skäl medgiva, att normalläsåret minskas eller ökas med högst två veckor. Beträffande inbyggd skola och företagsskola samt beträffande skolpliktiga elever kan överstyrelsen också medgiva att läsåret får annan längd. Läsåret för deltidskurs omfattar normalt 32 veckor (normalläsår) om inte överstyrelsen med hänsyn till särskilda omständigheter annorlunda bestämmer.

Antalet lovdagar anges i reglementet för skolan. För elever i heltidskurs får anordnas högst sex friluftsdagar varje läsår. För planering av skolarbetet och fortbildning av lärare på studiedagar kan undervisningen inställas under en tid motsvarande högst tre dagar varje läsår.

Antalet veckotimmar i heltidskurs skall normalt utgöra lägst 37 och högst 45. För skolpliktig elev skall dock antalet anpassas efter vad som tillämpas inom grundskolan. I kurs med huvudsakligen teoretisk undervisning kan överstyrelsen nedsätta antalet veckotimmar till lägst 33, om särskilda skäl föreligger.

Lektion i yrkesarbete och annat praktiskt arbete skall omfatta 60 minuter samt i övriga ämnen 45 minuter. Överstyrelsen äger av särskilda skäl förkorta lektion till lägst 40 minuter.

Befattningshavare

Bortsett från de centrala verkstadsskolorna är lönerna vid kommunala och landstingskommunala yrkesskolor inte statligt reglerade. Till följd härav har endast vissa centrala frågor rörande rektorers och lärares anställnings- och tjänstgöringsförhållanden kunnat regleras av Kungl. Maj:t. Dessa bestämmelser finnes nu i skolstadgan (23 och 25—29 kap.). De innebär i huvudsak följande.

Vid yrkesskola skall finnas rektor samt, i den omfattning som fordras för undervisningen, lärare och annan personal. För alla befattningshavare vid yrkesskolorna skall bestämmelserna i 8 kap. 2—4 §§ skolstadgan om gott samarbete med elevernas föräldrar, om skyldighet att tjänstgöra vid annan skola inom skolheten och om skyldighet att underkasta sig läkarundersökning äga motsvarande tillämpning. Detsamma gäller i fråga om lärares rätt att erhålla tjänstgöringsbetyg enligt 8 kap. 5 § skolstadgan. I 23 kap. 3 § meddelas förbud för rektor och lärare att uppbära tantiem eller därmed jämförlig ersättning för arbeten, som utförts vid skolan. Den som uppehåller befattning förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt får inte utan skolstyrelsens medgivande åtaga sig annan befattning eller därmed jämförligt uppdrag eller uppdrag som ordförande eller ledamot i styrelse för vissa verk m. m. Rektor eller lärare, som innehar eller uppehåller pensionsreglerad befattning får inte heller åtaga sig undervisning i annan läroanstalt utan skolstyrelsens tillstånd, något som endast får medgivas efter riktlinjer som utfärdats av överstyrelsen.

För behörighet till rektorstjänst vid yrkesskola fordras enligt 23 kap. 4 § att vara med hänsyn till insikter, praktisk erfarenhet och övriga egenskaper skicklig och lämplig för tjänsten. Rektors allmänna åligganden är desamma som för rek-

tor vid grundskola (9 kap. 4—6 §§ skolstadgan). Därjämte åligger det som regel rektor bl. a. att ansvara för skötseln och ledningen av elevhem, som är knutet till skolan, samt att fastställa försäljningspriset på saluvärdiga elevarbeten och för skolans räkning ge anbud på arbeten, som kan vara av gagn för elevernas utbildning, ävensom infordra anbud för inköp av undervisningsmateriel, arbetsmaterial och andra för skolans verksamhet behövlige varor och efter skolstyrelsens närmare bestämmande träffa uppgörelse med lämpliga leverantörer om pris och leveransvillkor.

Rektorstjänst tillsätts av överstyrelsen för yrkesutbildning efter förslag av skolstyrelsen och yttrande av länsskolnämnden. Tjänsten tillsättes genom förordnande på sex år eller för kortare tid, om särskilda skäl är därtill. För sådana tjänster vid kommunala yrkesskolor tillämpas numera samma allmänna förordnandeperiod som vid övriga skolor under de kommunala skolstyrelserna. Den nu löpande allmänna förordnandeperioden utlöper den 30 juni 1967.

För att biträda rektor kan särskild föreståndare för vissa av skolans kurser förordnas av skolstyrelsen. Föreståndaren skall vara lärare (23 kap. 6 §).

Beträffande lärare vid yrkesskolorna skall de allmänna behörighetsreglerna för yrkeslärare i grundskolan äga motsvarande tillämpning, nämligen att vara fri från sjukdom och lyte, som medför olämplighet för tjänsten, att äga god förmåga att undervisa och gott sätt att behandla eleverna, att ha genomgått utbildning, som enligt överstyrelsens bestämmande medför behörighet i det eller de ämnen, vari undervisning skall meddelas, eller ha av överstyrelsen förklarats behörig att undervisa i ämnet eller ämnena, att, såvitt avser tjänst vari ingår yrkesarbete, vara skicklig yrkesman samt äga kunskaper och egenskaper som fordras av en god arbetsledare samt att äga grundlig insikt och färdighet i det eller de ämnen, vari undervisning skall meddelas (10 kap. 61 § och 23 kap. 8 § skolstadgan).

Med stöd av nyssnämnda stadganden har överstyrelsen för yrkesutbildning den 11 september 1962 utfärdat behörighetsbestämmelser för yrkeslärare vid bland annat kommunala och landstingskommunala yrkesskolor.

I fråga om allmänna åligganden och fyllnadstjänstgöring för lärare vid yrkesskolor äger bestämmelserna för grundskolans lärare i 8 kap. 11—18 respektive 20—23 §§ skolstadgan motsvarande tillämpning. Därjämte är lärare skyldig att i den omfattning skolstyrelsen bestämmer biträda rektor med övervakandet av ordningen inom elevhem. Lärare i yrkesarbete åligger vidare att föra anteckningar för material-, tids- och arbetskontroll samt att biträda rektor vid utförande av kostnadsberäkningar m. m. för arbetsuppgifter som påräknas kunna tillföras skolan (23 kap. 9 §).

I fråga om tillsättning av lärare gäller beträffande kommunala yrkesskolor bestämmelserna i 25 kap. skolstadgan och beträffande landstingskommunala yrkesskolor bestämmelserna i 26 kap. 6—10 §§. Med ordinarie lärartjänst avses lärartjänst, som är förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt och i kommunens respektive landstingskommunens tjänsteförteckning upptagits såsom

ordinarie, eller ock tjänst såsom fast anställd ämneslärare eller yrkeslärare vid central verkstadsskola (26 kap. 7 §).

Ordinarie lärartjänst tillsättes efter kungörande av ledigheten i Post- och Inrikes tidningar. Tillsättningsmyndighet är länsskolnämnden beträffande kommunal yrkesskola och skolans styrelse beträffande landstingskommunal yrkesskola. Icke-ordinarie lärartjänst tillsättes av skolstyrelsen respektive skolans styrelse.

De kommunala bestämmelserna om befattningshavarnas avlönings- och arbetstidsvillkor vid yrkesskolorna regleras i kommunala tjänstereglementen och avlöningsreglementen, som utfärdats efter förhandlingar med personalorganisationerna. Särskilda avtal och reglementen gäller för Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet och Stockholms stad. I viss utsträckning har de kompletterats med lokala överenskommelser.

Beträffande ordinarie anställning gäller en uppsägningstid av tre månader för yrkeslärare med lön motsvarande högst lönegrad A 15 och sex månader för befattningshavare i högre lönegrad. Den som varit ordinarie under minst 15 år eller, om han fyllt 40 år, under minst 10 år, kan uppsägas endast om den innehavda befattningen indrages. I sådant fall skall befattningshavaren åtnjuta ett års uppsägningstid. Han skall om möjligt beredas annan anställning hos huvudmannen. För lärare inom Stockholms stads yrkesskolstyrelses förvaltningsområde gäller emellertid en ordinarie anställning, som i stort sett har samma fasthet som statlig ordinarie anställning.

För centrala verkstadsskolor är, som inledningsvis antytts, lönevillkoren reglerade genom statliga bestämmelser, vilka intagits i kungörelsen den 28 juli 1958 (nr 419) med avlöningsbestämmelser för rektorer och lärare vid centrala verkstadsskolor. De avlöningsförmåner, som sålunda tillförsäkrats rektor eller lärare, utgör ersättning för samtliga uppgifter som åligger befattningshavare enligt skolstadgan.

För dessa befattningshavare utgår lön enligt vissa löneklasser i statens löneförordning. Rektorerna fördelas på sex avlöningsgrupper och åtnjuter därvid lön i någon av de löneklasser å löneplan A som omfattas av lönegraderna 21—26. Rektors undervisningsskyldighet bestämmes årligen av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Med fast anställd ämneslärare eller yrkeslärare vid central verkstadsskola förstås heltidsanställd sådan lärare, som innehar pensionsberättigande anställning eller som eljest av överstyrelsen förklarats fast anställd.

Ämneslärare anses ha full tjänstgöring, om han undervisar 27 veckotimmar under 39 veckor av läsåret. Fast anställd ämneslärare med full tjänstgöring skall åtnjuta årlön efter någon av löneklasserna 19—22 å löneplan A och uppflyttas inom dessa löneklasser efter i stort sett samma grunder som anges i statens allmänna avlöningsreglemente. Vid deltidсанställning minskas lönen med 1/27 för varje veckotimme varmed undervisningsskyldigheten understiger 27 veckotimmar.

Yrkeslärare anses ha full tjänstgöring, om han enligt överstyrelsens bestämmande antingen undervisar dels under 39 veckor av läsåret 34—37 veckotimmar i yrkesarbete och 4 veckotimmar i teoretiska ämnen dels under återstoden av läsåret 42—45 veckotimmar i yrkesarbete eller fullgör på annat sätt ordnad tjänstgöring, som enligt överstyrelsens beprövande kan anses till sin omfattning jämförlig med nämnda undervisning. Fast anställd yrkeslärare med full tjänstgöring skall åtnjuta årslön efter någon av löneklasserna 15—18 å löneplan A. För yrkeslärare med god pedagogisk utbildning samt långvarig yrkespraktik och lärartjänstgöring kan dock överstyrelsen medgiva att lönen utgår efter löneklass närmast över den nyss angivna.

Vid central verkstadsskola utgår till timlärare timarvode i teoretiska ämnen med belopp motsvarande timarvode efter BT 14 i timlärarkungörelsen och i yrkesarbete med belopp motsvarande 2/3 av timarvodet i teoretiska ämnen. För varje dag och veckotimme utgår 1/273 av arvodet för veckotimme i dessa ämnen.

Grundskolans högstadium

Organisation

Yrkesämnena på grundskolans högstadium är enligt 5 kap. 17 § skolstadgan tillvalsämnena på allmänpraktisk linje (9 pr), teknisk-praktisk linje (9 tp), handelslinje (9 ha) och hushållsteknisk linje (9 ht). På varje linje omfattar tillvalsämnena 22 veckotimmar, som fördelas på ämnen och timtal på sätt framgår av timplanen.

För yrkesämnena tillämpas i fråga om lärotider m. m. samma bestämmelser som för övriga ämnen i grundskolan. Den enda specialbestämmelsen är, att lektion i yrkesarbete skall omfatta 60 minuter, men att, om lektionen hålles i skolans lokaler, den kan begränsas till samma tid som andra lektioner (5 kap. 36 § skolstadgan).

Befattningshavare

För grundskolans lärare i yrkesämnena gäller samma allmänna bestämmelser som för övriga lärare vid grundskolan. Med ordinarie tjänst som lärare i yrkesämnena avses detsamma som enligt vad förut sagts gäller för kommunal yrkeskola. Anställning som lärare avser tjänstgöring vid grundskolan i kommunen, således inte enbart viss skolenhet inom kommunen. I fråga om behörighet för lärare i yrkesämnena äger förut angivna allmänna föreskrifter i 10 kap. 61 § skolstadgan tillämpning. I tjänst som lärare i yrkesämnena får inräknas för yrkesorientering erforderligt kontaktarbete enligt de närmare bestämmelser överstyrelsen meddelar. Är särskilda skäl därtill, kan länskolnämnden medgiva att undervisning i praktiskt betonat läroämne inräknas i tjänst som lärare i yrkesämnena (10 kap. 62 § skolstadgan).

I tjänst som lärare i yrkesämnen på högstadiet kan efter medgivande av länskolnämnden som fyllnadstjänstgöring inräknas undervisning i dels yrkesämne vid grundskolan i annan kommun och vid yrkesskola dels praktiskt betonat läroämne vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt. Undervisning i yrkesämne i grundskolan kan efter medgivande av länskolnämnden såsom fyllnadstjänstgöring inräknas i tjänst såsom ordinarie yrkeslärare vid yrkesskola samt i tjänst i läroämne eller övningsämne vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt (10 kap. 63 § skolstadgan).

Vidare gäller för grundskolans yrkeslärare de allmänna bestämmelserna om tillsättning, om ledighet, vikariat och avsked, om åtal och disciplinär bestraffning och om besvär (25—29 kap. skolstadgan).

Även för lärarna i yrkesämnen på grundskolans högstadium gäller i fråga om löneförmåner centrala överenskommelser mellan kommunförbunden och vederbörande lärarorganisationer.

Omskolningskurser

Organisation

Vuxenutbildningen har under senare år kommit alltmera i förgrunden och betraktas numera som ett viktigt arbetsmarknadspolitiskt medel såväl under tider med brist på arbete som i tider med brist på arbetskraft. Den statligt organiserade verksamheten för omskolning och fortbildning av vuxna startade 1940. Bestämmelserna i ämnet finns i kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 445) angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa. Enligt denna kungörelse bör kurser i regel anordnas som nybörjarkurser, fortbildningskurser eller omskolningskurser. Kursverksamheten kan avse alla yrkesområden utom skogsbruket.

Nybörjarkurs är avsedd att ge en grundläggande yrkesutbildning åt arbetslös ungdom i åldern mellan 15 och 25 år, som tidigare inte fått sådan utbildning. Samma läroplaner och i stort sett samma terminsindelning tillämpas som vid motsvarande kurser inom det ordinarie yrkesskolväsendet.

Fortbildningskurs är avsedd att ge en kompletterande yrkesutbildning åt arbetslösa, som är minst 18 år och har viss yrkeserfarenhet. Särskilda läroplaner tillämpas. Intagningen sker i allmänhet samtidigt av alla kursdeltagare och undervisningen kan även röra sig huvudsakligen på det teoretiska planet. Deltagare i fortbildningskurs är skyldig avbryta utbildningen, om han genom arbetsförmedlingen erbjuds plats inom utbildningsyrket redan innan kursen är slut.

Omskolningskurs är avsedd att ge en grundläggande yrkesutbildning åt arbetslösa, som är minst 18 år och för vilka till följd av ändrade förhållanden bör beredas möjlighet till försörjning inom annat yrke. Särskilda timplaner tillämpas. Intagningen sker i regel successivt och undervisningen avser huvudsakligen

praktisk utbildning. Allmänbildande ämnen förekommer i regel inte och fackteoretisk undervisning meddelas endast i begränsad omfattning.

Kurserna anordnas antingen av kommun (kommunal arbetslöshetskurs), av huvudman för central verkstadsskola (arbetslöshetskurs vid central verkstadsskola) eller av överstyrelsen för yrkesutbildning (central arbetslöshetskurs). Under senare år har centrala arbetslöshetskurser blivit den nästan helt dominerande kursformen. Kostnaderna för sådana kurser bestrides helt av statsmedel.

Omskolningskurserna står under central ledning av överstyrelsen för yrkesutbildning, som dock i fråga om planering och anordnande av kurserna skall ha ett nära samarbete framför allt med arbetsmarknadsstyrelsen. Central arbetslöshetskurs skall sålunda anordnas i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Vidare har i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 14 oktober 1960 för samarbetet mellan de båda myndigheterna tillskapats ett särskilt organ, Samarbetsdelegationen för omskolningskurser m. m.

Befattningshavare

För kursföreståndare och lärare vid omskolningskurserna gäller dels avlösningsbestämmelser, som utfärdats av överstyrelsen för yrkesutbildning ensam, dels bestämmelser, som tillkommit efter förhandlingar mellan överstyrelsen och vederbörande personalorganisation.

Heltidsanställd kursföreståndare anställs tills vidare med tre månaders ömsesidig uppsägningstid. I fråga om avlöning, undervisningsskyldighet m. m. skall motsvarande bestämmelser för rektorer vid centrala verkstadsskolor äga tillämpning. Deltidsanställd kursföreståndare arvoderas för månad med 200 kr. för en kurs och med 100 kr. för varje tillkommande kurs.

Vid omskolningskurser inom industri och hantverk av verkstadsskolkaraktär finns 50 extra ordinarie yrkeslärtjänster. För innehavarna tillämpas i stort sett samma bestämmelser som för motsvarande yrkeslärare vid centrala verkstadsskolor. Undervisningsskyldigheten är dock 40 veckotimmar för lärare i yrkesarbete. För lärare som meddelar viss undervisning i teori skall en sådan timme motsvara en och en halv timme yrkesarbete. Extra ordinarie lärare vid nybörjarkurser åtnjuter ferier och vid övriga kurser semester 3—5 veckor jämte ledighet mellan jul och nyår.

Övriga yrkeslärare är anställda mot arvode. De anställs för viss tid eller tills vidare med en månads ömsesidig uppsägningstid. Som allmänna villkor för att anställas som lärare gäller att vara fri från sjukdom och lyte eller annan defekt, som gör vederbörande olämplig för lärarkallet, att vara känd för hedrande vandel, att äga grundlig insikt och färdighet i det eller de ämnen, vari undervisning skall meddelas, att äga förmåga att meddela undervisning samt att, såvitt avser yrkesarbete, genom praktisk verksamhet ha styrkt sig vara skicklig yrkesman (minst 7 års praktik inom yrket) samt äga kunskaper och egenskaper, som fordras av en god arbetsledare. För blivande lärare vid omskolningskurser anordnas därjämte särskilda pedagogiska kurser.

För annan lärare än yrkeslärare vid kurser i industri och hantverk av verkstadsskolkarakter är gällande i princip samma löne- och arbetsvillkor som för motsvarande lärare vid kommunala yrkesskolor. I fråga om ferier respektive semester tillämpas dock beträffande heltidsanställda lärare samma regler som för extra ordinarie lärare vid omskolningskurserna.

Departementschefen

Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor

Vissa grundläggande frågor

Det statliga lönesystemet gäller som regel för skolledare och lärare inom det statsunderstödda kommunala skolväsendet med undantag av sådan personal inom yrkesskolväsendet. Frågan om en statlig lönereglering även för denna personal har under de senaste åren till följd av flera omständigheter blivit alltmer aktuell. Sålunda har de genom beslut av 1960 års riksdag (prop. 1960: 90) genomförda åtgärderna i syfte bl. a. att kvalitativt förstärka lärarutbildningen på yrkesutbildningens område medfört, att yrkeslärarna i fråga om lärarutbildning får anses ha blivit i princip jämställda med andra lärare. Vid 1962 års riksdag har principbeslut fattats om inrättande av fackskolor (prop. 1962: 54) och det har därvid förutsatts, att lärarna vid dessa skolor, inberäknat lärarna vid de tekniska fackskolorna, skall inordnas under det statliga lönesystemet.

Frågan om en statlig lönereglering för lärarna inom yrkesundervisningen har utretts av särskilt tillkallade sakkunniga, yrkeslärarberedningen. Med skrivelse den 15 mars 1963 har beredningen överlämnat en promemoria angående vissa organisatoriska grunder för en tilltänkt statlig lönereglering för lärare vid vissa yrkesskolor m. m. På grundval av promemorian har därefter förts förhandlingar med berörda lärarorganisationer, och en överenskommelse om statlig lönereglering på förevarande område har träffats den 19 april 1963 under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Enligt min mening är det av flera skäl önskvärt, att samtliga lärarkategorier inom grundskolan och dess påbyggnadsskolor får såvitt möjligt enhetliga anställningsförhållanden. Särskilt är det angeläget, att yrkesundervisningen i detta hänseende jämställs med annan undervisning. Jag vill därför förorda, att ifrågasvarande personalgrupper inom yrkesundervisningen nu inordnas i det statliga lönesystemet och att detta sker på grundval av de av beredningen i promemorian angivna organisatoriska förutsättningarna. Innan jag redogör för förslagets detaljer vill jag något behandla vissa för reformen grundläggande frågor.

Enligt min mening bör, såsom beredningen förordat, normalläsåret liksom hittills vid yrkesskolorna vara 39 veckor vid övervägande teoretisk undervisning och 42 veckor vid övervägande praktisk undervisning med de möjligheter till jämkning som för närvarande finnes. Inte heller bör bestämmelserna rörande lektionernas längd och antalet lektioner per vecka ändras. Jag vill dock

förorda en mindre ändring berörande läsåret. Antalet studiedagar för lärarna bör ökas från tre till fem per läsår. Därmed blir antalet detsamma som vid grundskolan och gymnasierna. Liksom vid sistnämnda skolor bör lärarna vid yrkesskolorna vara skyldiga deltaga i studiedagarna.

Bestämmelser om lärarnas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden vid yrkesskolorna finns redan nu i skolstadgan. I samband med löneregleringen bör i stadgan bestämmelserna om lärarnas tjänstgöringsskyldighet kompletteras och bestämmelser meddelas om tjänsters inrättande vid yrkesskolorna. Även andra bestämmelser i stadgan behöver ändras i anledning av löneregleringen.

Den statliga löneregleringen bör — i enlighet med vad överenskommelsen innebär — genomföras på det sättet, att den ifrågavarande personalen frånsett övningslärarna inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente med tilläggsbestämmelser till reglementet. Därvid bör de för skolor och lärarutbildningsanstalter i vad avser högre kommunala skolor gällande särskilda bestämmelserna göras tillämpliga för yrkesskolornas personal, dock med de ändringar och tillägg som fordras på grund av yrkeslärares speciella tjänstgöringsförhållanden. De nuvarande särskilda lönebestämmelserna för centrala verkstadsskolor bör samtidigt upphävas. Vad gäller övningslärarna, bör avlöningsreglementet för övningslärare och tilläggsbestämmelserna till detta reglemente bli gällande för dem.

Frågan om pensionssystem för kommunalanställda yrkeslärare har redan behandlats i proposition till årets riksdag (nr 92). Där föreslås, att om statliga avlöningsbestämmelser blir tillämpliga, skall dessa lärare hänföras till den kategori, som omfattas av statlig personalpensionering, även såvitt angår i fortsättningen nyanställd personal. I enlighet härmed har överenskommit, att för lönegradsplacerade rektorer och lärare med statliga lönebestämmelser statens allmänna tjänstepensionsreglemente skall gälla. Dessutom har överenskommit, att lärare, som övergår från kommunal lärartjänst, vilken icke varit förenad med pensionsrätt, till statligt reglerad tjänst, skall få tillgodoräkna tidigare anställning efter särskild prövning. Samtidigt har enighet nåtts om ändringar i gällande bestämmelser om pensioneringsperiod för rektorer och lärare. Det ankommer på Kungl. Maj:t att i denna del sätta uppgörelsen i kraft.

I fråga om tillämpningsområdet för löneregleringen vill jag framhålla, att regleringen avser sådana kommunala och landstingskommunala yrkesskolor, till vilka statsbidrag utgår enligt kungörelsen den 31 maj 1957, nr 480, om statsbidrag till yrkesskolor. Av dessa skolor har undantagits de fristående tekniska skolorna med hänsyn till att rektorer och lärare där har speciella anställnings- och avlöningsförhållanden. De tekniska skolorna torde inom några år i viss utsträckning komma att ombildas till tekniska fackskolor. Frågan om avlöningsförhållandena för rektorer och lärare vid fackskolorna torde bli föremål för överläggningar med berörda personalorganisationer. I avvaktan härpå bör för rektorer och lärare vid de fristående tekniska skolorna alltjämt gälla vad som avtalats mellan kommunförbunden och personalorganisationerna. Det nu anförda avser

för närvarande följande skolor: Hässleholms stads tekniska skola, Karlstads tekniska aftonskola, Katrineholms stads tekniska skola, Kristinehamns tekniska skola, Luleå stads tekniska aftonskola, Norrbottens tekniska skola, Norrköpings stads tekniska aftonskola, Stockholms stads tekniska aftonskola, Sundsvalls stads tekniska skola, Växjö stads tekniska aftonskola, Örebro stads tekniska aftonskola och Örnsköldsviks tekniska skola.

Vid yrkesskolorna förekommer vissa kurser av alldeles speciell karaktär, t. ex. kurser för utbildning av personal för administrativ automatisk programmering av databehandlingsmaskiner. Med hänsyn till den speciella karaktären av dylika kurser göres inte de allmänna bestämmelserna i överenskommelsen tillämpliga på dem utan torde för sådana kurser avlönings- och anställningsvillkor få bestämmas av Kungl. Maj:t. Av liknande skäl har från löneregleringen undantagits yrkeslärare vid byggnadsskolorna i Stockholm. För dem skall alltså tillsvidare beträffande avlöningsförhållanden och undervisningsskyldighet samt andra anställningsvillkor tillämpas samma grunder som före löneregleringen gäller enligt de kommunala bestämmelserna. Jag räknar med att efter närmare utredningar frågan om anställnings- och avlöningsvillkoren beträffande denna yrkeslärargrupp vid ett inordnande i det statliga lönesystemet skall senare i år kunna upptagas till avgörande efter förhandlingar med vederbörande personalorganisation. Även i andra fall kan specialreglering behöva komma till stånd beträffande vissa lärarkategorier på yrkesskolväsendets område på grund av särskilda förhållanden inom olika yrkesområden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förhandlingar och överenskommelser med vederbörande personalorganisationer, fastställa dylika specialbestämmelser inom yrkesskolväsendet.

Den nu träffade överenskommelsen avser endast de mera centrala frågorna. Den slutliga löneregleringen bör kompletteras med ett flertal bestämmelser motsvarande dem, som gäller för andra skolformer, varvid dock de speciella förhållandena vid yrkesskolorna måste beaktas. I det följande behandlas — vid sidan av överenskommelsen — endast mera betydelsefulla frågor, som bör underställas riksdagens prövning eller för sammanhangets skull behöver omnämnas här.

Beträffande ikraftträdandet vill jag framhålla, att löneregleringen förutsätter ett omfattande författningsarbete, som ej hinner genomföras före den 1 juli 1963. Det har därför vid förhandlingarna förutsatts, att löneregleringen jämte erforderliga nya stadge-, löne- och pensionsbestämmelser skall träda i kraft den 1 januari 1964, dock att förslagen i fråga om undervisningsskyldighet för lärarna skall genomföras fr. o. m. den 1 juli 1963. Vidare skall vid bestämmande av avlönings- och pensionsförmåner under tiden den 1 juli—den 31 december 1963 beträffande skolledare och lärare, som fr. o. m. den 1 januari 1964 erhåller här avsedd statligt reglerad tjänst eller befattning och som under nämnda tidsperiod eller del av denna innehaft motsvarande tjänst eller befattning men därvid varit placerad i lägre lönegrad eller uppburit arvode efter oförmånligare grunder, så

anses som om tjänsten tillhört den nya högre lönegraden eller befattningen varit avlönad enligt de nya grunderna fr. o. m. den 1 juli 1963.

Skolledare och biträdande skolledare

Den nya löneregleringen för personalen vid yrkesskolorna förutsätter, att det tillkommer regler rörande de olika tjänsterna och deras inrättande m. m. För bestämmande av avlöningsgrupp och undervisningsskyldighet för heltidsanställd yrkesskolrektor samt arvode och undervisningsskyldighet för deltidsanställd yrkesskolrektor och studierektor vid yrkesskola bör det i 1 kap. 4 § skolstadgan föreskrivna poängsystemet bli gällande. Enligt detta system skall beträffande kommunal yrkesskola räknas 1,5 poäng för varje heltidskurs omfattande normal-läsår samt 1 poäng för varje heltidskurs, omfattande mindre än normalläsår men minst en termin, eller för varje fullt 20-tal kursveckor av heltidskurser, omfattande mindre än en termin, eller för varje påbörjat 500-tal lektioner av deltidskurser.

I fråga om *rektorstjänsterna* bör gälla, att varje skolenhet av yrkesskola skall ha en rektor, som är anställd på heltid eller deltid. I särskilda fall bör en rektor under sig kunna ha två sådana skolenheter. Beträffande kommunal yrkesskola i en kommun kan uppstå fråga, på vad sätt den lämpligen bör uppdelas på skolenheter. Samma fråga kan även uppstå beträffande yrkesskolorna inom ett landsting.

Som allmän regel bör gälla, att heltidstjänst som rektor skall inrättas, då skolan har varaktigt minst fem heltidskurser med normalläsår. Sådana tjänster bör på samma sätt som vid flertalet övriga skolformer under de kommunala skolstyrelserna vara förordnandetjänster med samma allmänna förordnandeperiod om sex år. Detta innebär, att förordnandeperioden utsträcker att gälla även vid de landstingskommunala yrkesskolorna. Nu löpande förordnandeperiod slutar den 30 juni 1967. Rektorsförordnandena vid yrkesskolorna kommer alltså första gången att omfatta längst tiden t. o. m. den 30 juni 1967. Rektorerna skall liksom vid andra skolformer ha semester, ej ferier.

Enligt överenskommelsen placeras rektorerna med hänsyn till skolornas storlek enligt det förutnämnda poängsystemet i sex avlöningsgrupper omfattande lönegraderna ABp 22—27. Vid mycket stora skolor, omfattande lägst 71 poäng, placeras dock rektorstjänsten i lönegrad Bp 1. För fristående centrala verkstads-skolor skall tillämpas ett särskilt intervallsystem beträffande poäng för bestämmande av avlöningsgrupp. Jämfört med de kommunala avtalen innebär överenskommelsen, att ett stort antal rektorstjänster uppflyttas i lönegrad samt att rektorerna genom lönegradskonstruktionen alltid placeras i lönegradens högsta löneklass. Rektorerna vid kommunala yrkesskolor är, som förut nämnts, redan som regel förordnade intill den 1 juli 1967. De torde böra medgivas rätt att den 1 januari 1964 utan tillsättning efter ledigförklarande övergå på de nya tjänsterna, varvid deras förordnanden bör utlöpa vid den tidpunkt som före övergången gällt för dem, dock senast den 1 juli 1967. Detsamma bör gälla för

rektorerna vid de landstingskommunala yrkesskolorna. Enligt överenskommelsen äger heltidsanställd rektor, därest detta är till fördel för honom, under löpande förordnandeperiod, dock längst intill den 1 juli 1967, bibehålla sin lönegradsplacering enligt kommunal central tjänsteförteckning och den löneklassplacering som gäller för honom.

Avlöningsgrupp för rektorstjänst bör liksom vid grundskolan bestämmas för hela förordnandeperioden med hänsyn till förhållandena redovisningsåret närmast före periodens början med motsvarande tillämpning av 3 kap. 4 § skolstadgan. För den period som utlöper den 30 juni 1967 bör avlöningsgrupp bestämmas med hänsyn till förhållandena redovisningsåret 1962/63. Jämkning under löpande period bör i likhet med vad som gäller för rektorer vid grundskolan få göras vid väsentligt ändrade förhållanden.

Undervisningsskyldigheten för heltidsanställd rektor skall enligt överenskommelsen vara lägst 4 och högst 20 veckotimmar enligt ett intervallsystem som anknyter till avlöningsgrupperingen. För vikarie för rektor bör dock kunna fastställas högre timtal än som framgår av intervallen. Dessa timtal motsvarar i huvudsak de timtal som gäller för rektorer vid grundskolan m. fl. skolor. I jämförelse med yrkesskolrektorernas nuvarande undervisningsskyldighet innebär emellertid de föreslagna timtalen i vissa fall en höjning. I överenskommelsen har även förutsatts, att heltidsanställd rektors undervisningsskyldighet skall kunna nedsättas, då han förordnas till förste rektor eller skolchef. Därvid skall i fråga om nedsättning liksom även i fråga om arvode gälla samma grunder som för rektorer vid andra skolor.

Reglerna i 25 kap. 18 § 1 mom. skolstadgan om förande över stat av rektors ordinarie lärartjänst bör gälla även för heltidsanställda rektorer vid yrkesskolor. Om rektor ej har lärartjänst med pensionsrätt bör han förordnas som extra ordinarie lärare liksom grundskolans rektorer enligt 25 kap. 18 § 2 mom. skolstadgan. Sistnämnda regel bör nu införas även för rektorer vid tekniska gymnasier.

Befattning som deltidsanställd rektor bör finnas vid yrkesskola, som har mindre än fem heltidskurser med normalläsår. Sådan befattning bör tillsättas av överstyrelsen tills vidare eller för viss tid. Med befattning är förenad arbetsuppgifter, som även måste fullgöras å tid då skolorna har ferier och det bör åvila rektor att fullgöra dessa uppgifter. Härav följer, att deltidsanställd rektor skall ha semester. Jämfört med nuvarande förhållanden har i överenskommelsen intagits den nyheten, att om deltidsanställd rektor är lärare med statligt reglerad lön, skall undervisningsskyldigheten på lärartjänsten kunna av länskolnämnden nedsättas med högst en tredjedel. Därvid bör nedsättningens omfattning prövas med hänsyn till skolans storlek och arbetsuppgifternas omfattning. För rektor, som innehar och uppehåller lärartjänst med nedsatt undervisningsskyldighet, utgår enligt överenskommelsen arvode med lägre belopp än för annan rektor.

Arvode och nedsättning av undervisningsskyldigheten för deltidsanställd rektor skall årligen bestämmas med hänsyn till den beräknade kursverksamheten under läsåret. Bestämmandet bör ske i god tid före läsårets början. Endast om

en väsentlig oförutsedd ökning av verksamhetens omfattning inträffar under läsåret, bör en omprövning kunna ske.

Vid yrkesskolorna finns för närvarande olika slag av *biträdande skolledare*. I befattningarna ingår i vissa fall huvudsakligen pedagogiska och i vissa fall huvudsakligen administrativa arbetsuppgifter. I många fall innefattar befattningarna båda slagen av uppgifter i ungefär samma omfattning. Befattningarna har ej heller någon enhetlig utformning eller benämning. Enligt yrkesläraryberedningen bör löneregleringen endast omfatta de biträdande skolledare som har väsentligen pedagogiska arbetsuppgifter. Dessa befattningar bör få samma benämning som i grundskolan, nämligen studierektor. Befattning som studierektor bör efter medgivande av länskolnämnden kunna inrättas vid skolenhet av yrkesskola med lägst 30 poäng under förutsättning att studierektors arbetsområde omfattar lägst 9 poäng. Om en kommun vill bibehålla eller anställa biträdande skolledare med andra arbetsuppgifter än studierektors, bör den vara oförhindrad härtill, men särskilt statsbidrag bör ej utgå för sådana befattningar. Studierektor bör ej få anställas vid central verkstadsskola.

Studierektors arbetsområde bör omfatta vissa kurser och linjer, för vilka han skall ha det pedagogiska ansvaret. Studierektor bör vara lärare vid skolan men åtnjuta semester i stället för ferier. Under ferietid bör han anlitas för förberedelse- och avslutningsarbete, såsom schemaarbete, kontakter med näringslivet i orten, inköp av undervisningsmateriel och arbetsmaterial ävensom för vikariat på rektorstjänsten. I övrigt bör studierektor fullgöra vad som bestämmes för honom i instruktion, som skolstyrelsen fastställer med ledning av en av överstyrelsen utfärdad normalinstruktion.

Enligt överenskommelsen skall till studierektor utgå arvode med olika belopp beroende på omfattningen av arbetsområdet. Undervisningsskyldigheten som lärare kan nedsättas enligt ett särskilt intervallsystem.

Vid stora yrkesskolor, där rektorområdet omfattar lägst 71 poäng, skall efter medgivande av Kungl. Maj:t kunna finnas biträdande rektor. Denne bör liksom studierektor vara lärare vid skolan och i stället för ferier åtnjuta semester. Arbetsuppgifterna bör angivas i en för tjänsten fastställd instruktion. Arvode och nedsättning av undervisningsskyldigheten bör bestämmas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall med beaktande av skolans storlek och andra särskilda omständigheter, som kan påverka biträdande rektors arbetsuppgifter.

Lärare

I sin promemoria har yrkesläraryberedningen framlagt följande allmänna synpunkter och förslag beträffande lärartjänsternas utformning vid yrkesskolorna.

I ämnen i yrkesskolan, som i stort sett överensstämmer med ämnen i andra skolor, bör inrättas lärartjänster, vilkas innehavare såvitt möjligt bör få samma anställningsvillkor som lärare vid dessa skolor. I andra för yrkesskolorna mera

specifika ämnen bör anställningsvillkoren anpassas med ledning av de avtal som nu föreligger mellan kommunerna och lärarorganisationerna.

I fråga om behörighetsvillkoren måste hänsyn tagas till yrkesskolornas speciella behov särskilt i fråga om gedigen yrkesutbildning. De av överstyrelsen i cirkulär den 11 september 1962 fastställda behörighetsbestämmelserna bör i stort sett accepteras som grund för löneregleringen. Som villkor för ordinarie anställning bör uppställas krav på minst två års full lärartjänstgöring (jfr 10 kap. 19 § skolstadgan). Detta sammanhänger med den fastare anställning som ordinarie anställning enligt löneregleringen skall innebära.

Anställning såsom lärare vid kommunal eller landstingskommunal yrkesskola bör avse tjänstgöring vid yrkesskolan i kommunen respektive landstingsområdet, ej enbart viss skolenhet av yrkesskolan. Samma form av anställning tillämpas nu inom grundskolan (8 kap. 9 § skolstadgan).

Ordinarie och extra ordinarie lärare vid yrkesskolor bör vara skyldiga att — utöver de i det föregående föreslagna fem studiedagarna — deltaga i den fortbildning överstyrelsen eller, efter överstyrelsens bemyndigande, annan skolmyndighet kan komma att anordna. Här avsedd fortbildning skall kunna förläggas under den tid, som läsåret för heltidskurs enligt 20 kap. 14 § skolstadgan kan omfatta.

Vid kurser, där arbetsåret (motsvarande) omfattar helt kalenderår, bör lärarna ha semester.

Såsom nu enligt 10 kap. 38 § skolstadgan gäller för lärare i läroämnena på grundskolans högstadium bör lärare vid yrkesskola vara skyldig att, om rektor efter samråd med läraren så prövar nödigt, meddela undervisning även i ämnen, vilka ej ingår i tjänsten men i vilka läraren kan anses äga förutsättningar att undervisa.

För att effektivt tillvarata lärarkrafterna måste det vara möjligt att utan större administrativ omgång anlita dem för undervisning vid andra skolor än den där tjänsten är placerad. Detta är en förutsättning för den fasta ordinarie anställningsform som föreslås i det följande. För lärare vid yrkesskolor och omskolningskursen samt yrkeslärare på grundskolans högstadium bör därför skyldigheter att fullgöra fyllnadstjänstgöring utformas väsentligen på samma sätt som för övningslärare enligt 8 kap. 20—23 §§ och 10 kap. 50—52 §§ skolstadgan. Skyldigheten att fullgöra fyllnadstjänstgöring bör avse kommunala eller landstingskommunala yrkesskolor, omskolningskurser, grundskolans högstadium, högre kommunala skolor, statliga realskolor, gymnasier och de blivande fackskolorna. Efter medgivande av läraren bör, efter prövning av länskolnämnden, i tjänsten kunna inräknas tjänstgöring även vid andra statliga eller statsunderstödda skolor.

Ordinarie lärartjänster bör få samma fasthet som vid andra kommunala skolor under skolstyrelsen, där lärarna är statligt lönerulerade. En förutsättning härför är att lärare under de i statens allmänna avlöningsreglemente angivna

förutsättningarna blir skyldig att låta förflytta sig till annan lärartjänst inom det statligt reglerade undervisningsväsendet. Lärare i yrkesarbete bör dessutom vara skyldig att låta förflytta sig till annan statligt reglerad anställning inom det yrkesområde läraren tillhör, t. ex. vid affärsverken.

Ordinarie tjänster skall huvudsakligen inrättas för yrkesskolornas heltidskurser. Endast heltidskurser, som bedömes bli varaktiga, bör ligga till grund för inrättande av sådana tjänster. Det procenttal, som fastställs för antalet ordinarie tjänster bör läggas till grund för bestämmande av antalet ordinarie tjänster i varje särskild kommun (landstingskommun). Tjänsterna bör om möjligt fördelas på de olika utbildningsområdena i förhållande till dessas omfattning. Antalet ordinarie tjänster i varje kommun bör bestämmas av läns skolnämnden. Bland flera varaktiga heltidskurser skall ordinarie tjänster kunna av skolstyrelsen inrättas så, att yrkeslärare med längre väl meriterad tjänstgöring först kommer i fråga till ordinarie tjänst. Tjänsterna skall alltså kunna växla mellan olika yrken vid inträffande vakanser.

I detta sammanhang vill jag förorda, att nyssnämnda procenttal fastställs till 60. Av antalet erforderliga heltidstjänster vid varaktiga heltidskurser bör alltså 60 % inrättas såsom ordinarie. Detta procenttal bör gälla även beträffande grundskolans högstadium.

För sådana lärare vid yrkesskolor, som har sin motsvarighet vid andra skolor, bör enligt beredningen de icke-ordinarie anställningsformerna lämpligen anpassas till dem som finns vid sistnämnda skolor, t. ex. i fråga om befordringsgång. För övriga lärare vid yrkesskolorna, i första hand lärarna i yrkesarbete, bör befordringsgång ej förekomma, då dessa lärare i regel börjar sin lärarverksamhet först på ett senare åldersstadium än andra lärare. Dessa yrkeslärare bör efter en provotid av minst ett och ett halvt år med minst halvtidstjänstgöring kunna anställas såsom extra ordinarie i samma lönegrad som ordinarie lärare. Om de saknar pedagogisk utbildning eller i annat avseende brister i kompetens, bör de placeras i lägre lönegrad än som eljest gäller.

Extra ordinarie och extra anställning bör kunna avse även anställning på minst halvtid. Till extra lärare bör utgå läsårsdaglön, varvid läsåret vid huvudsakligen praktisk undervisning anses omfatta 294 dagar (42 veckor) och vid huvudsakligen teoretisk undervisning 273 dagar (39 veckor). I stället för läsårsdaglön bör månadslön tillämpas vid sådana yrkesskolkurser, där arbetsåret (motsvarande) omfattar helt kalenderår.

Vidare har yrkeslärarberedningen i sin promemoria föreslagit, att vid yrkesskolorna bör finnas följande slag av lärartjänster, vilka efter föreliggande behov bör kunna inrättas av skolstyrelsen efter de normer och riktlinjer överstyrelsen kan komma att meddela. För tjänsterna bör gälla de behörighetsregler, som i det följande anges i sina huvuddrag, dock att möjlighet att dispensera från dessa givetvis skall föreligga. I den mån lärartjänster i olika lönegrader och

med olika behörighetsvillkor kan komma i fråga för samma ämnesgrupp, bör det i princip ankomma på skolans ledning att bestämma vilket slag av tjänst som skall komma till användning.

a) **Adjunks- och ämneslärartjänster.** Tjänsterna avses för vissa teoretiska, tekniska och merkantila ämnen. I den mån ämnena motsvarar dem som finns vid grundskolan eller realskolan bör samma behörighetskrav gälla. Det förutsättes, att särskilda behörighetskrav kan komma att uppställas, särskilt i fråga om ämnen som är mera speciella för yrkesskolorna. Beträffande ämneslärartjänsterna skall det ankomma på överstyrelsen för yrkesutbildning att pröva behörigheten, varvid i stort sett den praxis, som gäller beträffande motsvarande tjänster inom det allmänna skolväsendet bör följas. Yrkesskolans speciella krav på lärarkompetens bör dock beaktas.

b) **Ämneslärartjänster för gymnasioingenjörer, gymnasieekonomer och folkskollärare med särskild ämnesutbildning.** Tjänsterna avses för vissa teoretiska, tekniska och merkantila ämnen. Behörighetsreglerna bör vara desamma som för motsvarande lärartjänster i grundskolan. I vissa ämnen bör dock krävas minst två års väl kvalificerad praktik i näringslivet. Efter prövning av överstyrelsen bör även kunna godtagas lärare med akademisk utbildning. Även här bör för vissa ämnen dessutom krävas minst två års väl kvalificerad praktik i näringslivet.

c) **Ämneslärartjänster i övrigt.** Tjänsterna saknar motsvarighet i andra skolor. De avses för vissa teoretiska, tekniska och merkantila ämnen. Till innehavare av dessa tjänster bör ifrågakomma dels lärare som avses under b) men som i något avseende brister i där föreskriven kompetens, dels lärare med annan handels- eller teknisk utbildning än som avses under b), dels ock lärare med folkskolläraryxamen eller annan utbildning, som överstyrelsen förklarar behörig att undervisa vid yrkesskola. För tjänstgöring på handelslinjen bör därjämte krävas tre års väl vitsordad praktik av väsentlig betydelse för tjänstens ämnen jämte pedagogisk kurs.

d) **Tjänster i stenografi, maskinskrivning, maskinräkning och kontorsteknik samt tjänster i butiksarbete, skyltning med textning och plakatmålning ävensom välskrivning.** För behörighet till dessa tjänster bör krävas minst tre års väl vitsordad praktik av väsentlig betydelse för tjänstens ämnen samt genomgången pedagogisk kurs om minst 15 veckor för utbildning av lärare i handelstekniska eller detaljhandelstekniska ämnen.

e) **Yrkeslärartjänster vid kurser i industri och hantverk (motsvarande).** För behörighet till sådan tjänst bör krävas minst sju års allsidigt praktiskt arbete i yrket jämte pedagogiska kurser, bestående av

ca 15 veckors pedagogisk utbildning, ca 15 veckors assistentlärartjänstgöring och 3 veckors repetitionskurs. För yrkeslärarinna i industri- och hantverkskurser bör såsom pedagogisk utbildning godtagas examen från högre kurs för utbildning av yrkeslärare i sömnad vid Fredrika-Bremerförbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning eller Nordenfeltska skolan eller examen vid seminarium för huslig utbildning.

f) Tjänster för lärare med examen från seminarium för huslig utbildning (motsvarande) och tjänster för examinerade yrkeslärarinnor vid kurser i husligt arbete och värddyrken. Behörighetsreglerna i överstyrelsens cirkulär den 11 september 1962 förutsättes alltjämt få gälla. Beträffande behörighet för lärare i värddyrken, där generella regler saknas, förutsättes att samma krav skall gälla som nu uppställas av överstyrelsen i individuella fall.

g) Tjänster i övningsämnen gymnastik, teckning och musik bör anordnas som tjänster i övningsämnen enligt skolstadgan.

Beträffande de förslag till lönegradsplacering, som innefattas i överenskommelsen, vill jag framhålla följande.

De av beredningen under de förut nämnda punkterna a) och b) föreslagna tjänsterna i tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen får enligt överenskommelsen lönegrader, som jämställer dem med motsvarande tjänster vid andra skolor. Därmed får yrkesskolorna större möjligheter att förvärva väl kvalificerade lärare till sin mera teoretiskt betonade undervisning. Detta är särskilt betydelsefullt eftersom en tendens föreligger att koncentrera de mera teoretiskt betonade avsnitten av yrkesutbildningen till yrkesskolorna och förlägga den mera praktiskt betonade utbildningen till företagen i form av inbyggda skolor.

De under punkten a) upptagna adjunks- och ämneslärartjänsterna avses få samma konstruktion som motsvarande tjänster på grundskolans högstadium. Det skall alltså bero på lärarens kompetens om tjänsten inrättas som adjunktstjänst eller ämneslärartjänst. För adjunkter och ämneslärare som avses under punkterna a) och b) bör de befodringsgångar, som gäller för motsvarande lärare på grundskolans högstadium, bli tillämpliga.

De under punkten c) föreslagna tjänsterna för övriga ämneslärare skall enligt avtalet placeras i lönegrad 17 som normallönegrad. Icke-ordinarie sådan lärare med föreskriven pedagogisk utbildning placeras i Ag 15 och uppflyttas efter 1½ år i Ae 17. Lärare utan sådan utbildning placeras i Ag 15. Enligt nu gällande kommunala avtal tillämpas lönegrad 16 för motsvarande tjänster.

De av beredningen under punkten d) föreslagna tjänsterna i stenografi och maskinskrivning med flera ämnen placeras enligt överenskommelsen i lönegrad 15. Enligt nu gällande kommunala avtal tillämpas lönegrad 14.

De under punkten e) upptagna yrkeslärartjänsterna vid kurser i industri och hantverk och dylikt placeras enligt överenskommelsen i lönegrad 17 som normal-

lönegrad. Vid centrala verkstadsskolor innebär detta en höjning från lönegrad 16, medan lönegrad 17 redan nu tillämpas vid andra yrkesskolor enligt gällande kommunala avtal. Dessutom skall enligt överenskommelsen här finnas beföringstjänster i lönegrad Ao 19 för yrkeslärare vid varaktiga heltidskurser av verkstadsskolekaraktär. Dessa tjänster är en nyhet. Antalet sådana tjänster skall beräknas på följande sätt. Av det sammanlagda antalet heltidstjänster för yrkeslärare, som erfordras vid varaktiga heltidskurser av verkstadsskolekaraktär, skall 20 % inrättas i Ao 19. Om t. ex. i en kommun erfordras 10 heltidstjänster för yrkeslärare vid kurser av verkstadsskolekaraktär, 10 heltidstjänster vid andra kurser inom industri och hantverk samt 10 heltidstjänster vid kurser av annat slag än industri och hantverk, skall sammanlagt ($0,6 \times 30 =$) 18 ordinarie tjänster inrättas i kommunen. Av dessa 18 tjänster skall ($0,2 \times 10 =$) 2 tjänster inrättas i Ao 19 och placeras vid varaktiga heltidskurser av verkstadsskolekaraktär. Beträffande övriga 16 ordinarie tjänster äger skolstyrelsen rätt att placera dem var styrelsen finner lämpligt.

De under punkten f) av beredningen föreslagna tjänsterna för lärare vid kurser i husligt arbete och inom vårdyrken skall enligt överenskommelsen kunna placeras i två olika lönegradsserier, den ena med lönegrad 17 som högsta lönegrad och den andra med lönegrad 15 som högsta lönegrad. Den högre serien tillämpas vid kurser, där undervisningsskyldigheten är 36 veckotimmar, den lägre där undervisningsskyldigheten är 30 veckotimmar. Däremot har vid lönegradsplaceringarna hänsyn ej tagits till läsårets omfattning.

De under punkten g) föreslagna tjänsterna för övningslärare skall enligt överenskommelsen få samma lönegradsplacering som motsvarande tjänster vid andra skolor.

Beträffande de förslag om undervisningsskyldighet, som innefattas i överenskommelsen, vill jag framhålla följande. För adjunkter och ämneslärare med undervisning i tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen har undervisningsskyldigheten fastställts till ett för varje lärare fixerat timal, nämligen 24 veckotimmar. Det har inte ansetts möjligt att beträffande yrkesskolorna tillämpa ett medeltal, enligt vilket timtalet för vissa lärare kan sänkas, om motsvarande ökning sker för andra lärare. För yrkeslärare vid kurser inom industri och hantverk har undervisningsskyldigheten fastställts till 36 veckotimmar. Detta timal skall gälla oavsett om och i vilken omfattning teoriundervisning ingår i tjänstgöringen. Den nu tillämpade evalveringsregeln, enligt vilken en timme teoriundervisning anses motsvara en och en halv timme praktisk undervisning, skall alltså inte längre gälla.

Jämfört med nuvarande förhållanden innebär förslaget att undervisningsskyldigheten för ett stort antal lärare i teoretiskt betonade ämnen sänkes från 27 till 24 veckotimmar, medan den för vissa lärare på tekniska och liknande linjer innebär en höjning från 21 till 24 veckotimmar. För yrkeslärarna sänkes

undervisningsskyldigheten från 41 till 36 veckotimmar. Sänkningen beror delvis på att evalveringsregeln bortfaller. Enligt inom departementet verkställda undersökningar skulle den verkliga sänkningen i medeltal motsvara två veckotimmar.

I fråga om arvoden till timlärare och pensionsavgångna lärare innebär överenskommelsen, att timlärarkungörelsen och kungörelsen om avlöningsförmåner till vissa pensionsavgångna rektorer och lärare skall tillämpas även vid yrkesskolorna med de jämkningar som betingas av skolornas speciella förhållanden. För lektion, som till mera än hälften infaller på tid efter klockan 18.00 skall utgå tillägg med 10 % av det timarvode, som gäller för läraren; dock att tillägget vid teknisk skola skall utgöra 25 %.

I fråga om övergångsbestämmelserna i överenskommelsen vill jag här endast erinra om, att den för lärarna nu gällande kommunala ordinarie anställningen kan upphöra efter uppsägning. Detta gäller dock ej för lärare inom Stockholms stads yrkesskolstyrelses förvaltningsområde. Med hänsyn härtill har övergång till den statliga fastare ordinarie anställningen endast garanterats de kategorier, som på grund av långvarig anställning fått vissa garantier mot uppsägning, samt ordinarie lärare i Stockholms stad. Övriga ordinarie lärare eller — såvitt avser central verkstadsskola fast anställda lärare — skall utan ansökan erhålla motsvarande extra ordinarie statligt reglerade tjänster samt, om detta är till fördel för dem, bibehålla sina lönegradsplaceringar enligt kommunal central tjänsteförteckning så länge de innehar nämnda tjänster.

Grundskolans högstadium

På grundskolans högstadium skall enligt yrkeslärarberedningens förslag lärartjänster i yrkesämnen kunna inrättas på de allmänpraktiska (9 pr), och de teknisk-praktiska (9 tp) linjerna samt på handelslinjerna (9 ha). För lärare i yrkesämnen på dessa linjer bör i allt väsentligt gälla vad som i föregående avsnitt angivits beträffande yrkeslärare vid de kommunala yrkesskolorna. I deras undervisningsskyldighet bör kunna inräknas undervisning i motsvarande praktiskt betonade tillvalsämnen i årskurserna 7 och 8 av grundskolan. Vidare bör det föreligga skyldighet att på grundskolans högstadium handha för yrkesorientering erforderligt kontaktarbete (jfr 10 kap. 62 § skolstadgan). Särskild undervisning vid grundskolan av sjuka elever m. m., som avses i 5 kap. 47—50 §§ skolstadgan, bör kunna inräknas i tjänsten, om läraren medger det.

För undervisning i maskinskrivning och kontorsteknik m. m. bör finnas tjänster, som avses under punkten d) i föregående avsnitt. För övriga yrkesämnen bör finnas tjänster som avses under punkterna b), c) och e) i föregående avsnitt. Däremot torde det ej föreligga behov av att inrätta särskilda lärartjänster för undervisningen i tillvalsämnen på den hushållstekniska linjen (9 ht). Denna undervisning bör ingå i motsvarande övningslärartjänster.

Enligt överenskommelsen skall för grundskolans lärare i yrkesämnen gälla

samma lönegrader och undervisningsskyldighet som för motsvarande lärare vid kommunala yrkesskolor utan hinder av att läsåret vid grundskolan endast omfattar 39 veckor.

Omskolningskurser

Yrkeslärarberedningen har grundat sitt förslag på den utformning omskolningskurserna för närvarande erhållit. I detta sammanhang vill jag erinra om att jag i proposition till innevarande års riksdag angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning (prop. 144, s. 92) förordat, att till det nya skol-
ämbetsverkets uppgifter skall höra att med stöd av lokala och regionala skolmyndigheter planera yrkesutbildning för all ungdom under 21 år. De nuvarande nybörjarkurserna för arbetslös ungdom torde därför med tiden komma att ingå i yrkesskolornas normala verksamhet.

Vad som förut föreslagits beträffande kommunala och landstingskommunala yrkesskolor bör enligt yrkeslärarberedningen i tillämpliga delar även gälla för omskolningskurserna. Kursföreståndare och lärare bör sålunda inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente och, om övningslärare i något fall skulle anställas, under avlöningsreglementet för övningslärare. I fråga om omskolningskursernas organisation erfordras emellertid en särskild kungörelse, i vilken dock i ett stort antal frågor bör kunna hänvisas till motsvarande bestämmelser i skolstadgan.

I fråga om kursföreståndare för omskolningskurs bör bestämmelserna om rektor vid yrkesskola kunna äga motsvarande tillämpning, dock att endast arvodesanställning bör komma i fråga. Förordnandeperiod och lönesättning bör bestämmas från fall till fall av överstyrelsen för yrkesutbildning med hänsyn till kursverksamhetens omfattning och beräknade varaktighet. Vidare bör från fall till fall kunna prövas om kursföreståndarskap för omskolningskurs skall inräknas i yrkesskolrektors arbetsområde. I dylika fall bör rektor enligt eljest gällande normer kunna få hjälp av en studierektor.

På grund av omskolningskursernas speciella syfte måste lärarorganisationen vid dessa kurser vara mera flexibel än vid annan yrkesutbildning. Med hänsyn härtill bör för lärarna inte förekomma ordinarie anställning och extra ordinarie anställning endast i den omfattning Kungl. Maj:t beslutar.

För närvarande har överstyrelsen för yrkesutbildning bemyndigande att inrätta högst 50 extra ordinarie lärartjänster, därvid för dylik lärare skall tillämpas de för fast anställda yrkeslärare vid centrala verkstadsskolor gällande bestämmelserna. Enligt min mening bör antalet extra ordinarie tjänster ökas avsevärt. Innan närmare utredning verkstälts vill jag dock endast förorda att ytterligare 50 extra ordinarie lärartjänster inrättas vid omskolningskurserna från och med den 1 januari 1964. För dessa tjänster bör som nämnts bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente äga tillämpning.

Övriga lärare vid omskolningskurserna har nu arvodesanställning. Beredningen

förordar, att dessa lärare nu, i den mån eljest gällande förutsättningar härför föreligger, förordnas såsom extra lärare.

I fråga om lönegradsplacering och undervisningsskyldighet skall enligt överenskommelsen gälla samma bestämmelser som för yrkesskolornas lärare, dock att lönegrad 19 inte skall förekomma för yrkeslärare. Vid omskolningskurs, där arbetsåret omfattar helt kalenderår, skall lärarna åtnjuta lön efter löneklassen närmast över den, i vilken de är placerade. För lärare i kurser för synskadade skall vidare gälla den lönegradsplacering och undervisningsskyldighet som gäller för motsvarande lärare vid statens blindskolor. Vid kurser för utbildning av byggnadsarbetare och vissa specialkurser bestämmas avlönings- och anställningsvillkor av Kungl. Maj:t.

Specialskolor m. m.

Överenskommelsen innefattar jämväl följande förslag till förbättringar av löne- och anställningsvillkoren för lärarpersonal vid specialskolor m. m. Förslagen innebär en anpassning till vad som skall gälla för lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl. läroanstalter. Jag vill erinra om att efter förslag av yrkeslärarberedningen i samband med de förhandlingar som ledde till överenskommelse om statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963 m. m. (prop. 1962: 169) en översyn företogs av anställnings- och avlöningsvillkoren för lärarpersonal vid specialskolorna.

Vid fängvårdsanstalterna, ungdomsvårdsskolorna och statens mentalsjukhus skall tjänsterna såsom utbildningsassistent uppflyttas från lönegrad A 17 till A 18. För placering i denna lönegrad förutsättes behörighet till yrkeslärartjänst i A 17. Den som saknar dylik behörighet placeras i A 16. Normalarbetstiden skall utgöra 45 timmar för vecka.

Vid försvaret skall ca 25 tjänster som yrkeslärare i Ae 15/16 ändras till ingenjörstjänster i Ae 19 och vissa ingenjörstjänster i A 17 vid försvarets skolor uppflyttas till A 19. Dessa tjänster har i tidigare sammanhang ändrats från yrkeslärartjänster till ingenjörstjänster. Vid centrala flygverkstäderna i Malmslätt, Arboga och Västerås samt vid flygförvaltningens verkstadsskola i Västerås skall 9 yrkeslärartjänster i Ae 15/16 uppflyttas till Ae 15/17. Lön till innehavare av sådan tjänst skall utgå efter den löneklass, vars nummer med en enhet överstiger numret för den löneklass i vilken läraren är placerad. För placering i lönegrad 15 respektive 17 förutsättes gälla motsvarande villkor som för yrkeslärare vid kommunala yrkesskolor. Lärarna åtnjuter semester och skall vara skyldiga att undervisa 36 timmar per vecka. Förste tyghantverkare i Ao 15 med arbetsuppgifter helt motsvarande yrkeslärarens skall erhålla lönetillägg motsvarande skillnaden mellan lönen i den löneklass, i vilken vederbörande skulle varit placerad i A 17 (nu A 16) och lönen i den löneklass i vilken han är placerad.

Vid särskolor och statens blind- och dövskolor m. m. skall yrkeslärartjänsterna i Ao, Ae 15/16 uppflyttas till Ao, Ae 15/17 och tjänsterna som extra yrkeslärare

vid särskolorna uppflyttas från Ag 12 till Ag 15. För placering i lönegrad 15 respektive 17 förutsättes gälla samma villkor som för yrkeslärare vid kommunala yrkesskolor. Undervisningsskyldigheten skall vara 36 timmar per vecka. Läsåret omfattar 39—41 veckor.

Vid vanförestalterna skall rektorstjänsten i Stockholm placeras i ABp 25 och övriga rektorstjänster i ABp 24. Undervisningsskyldigheten för rektor i Stockholm skall vara 4—8 timmar per vecka och för övriga rektorer 6—10 timmar per vecka. Vidare skall yrkeslärartjänsterna vid vanförestalterna i A 15/16 uppflyttas, 11 tjänster till A 19 och övriga tjänster (ca 45) till A 15/17. Det förutsättes att samma villkor skall gälla för placering i A 15 och A 17 som gäller för motsvarande lärare vid kommunala yrkesskolor. Undervisningsskyldigheten skall för yrkeslärare vara 36 timmar per vecka. Läsåret omfattar 42 veckor. Beträffande den föreslagna lönesättningen för rektorer och yrkeslärare vid vanförestalterna må erinras om att yrkesutbildningen vid dessa läroanstalter i huvudsak överensstämmer med yrkesutbildningen vid centrala verkstadsskolor. Den föreslagna löneregleringen vid specialskolor m. m. omfattar ca 200 tjänster.

Efter samråd med chefen för civildepartementet finner jag mig böra förorda, att den träffade överenskommelsen angående lönesättning m. m. för skolledare och lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl. läroanstalter till alla delar godkänns samt att den skyldighet att delta i fortbildning, som föreslagits beträffande ordinarie och extra ordinarie lärare, genomföres.

I detta sammanhang må nämnas, att löneregleringen i avrundade tal omfattar 150 heltidsanställda rektorer, 3 500 heltidsanställda lärare och 9 000 deltidsanställda lärare.

III. Statsbidragsfrågor

Nuvarande förhållanden m. m.

Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor

Det nuvarande statsbidragssystemet beslöts av 1955 års riksdag i samband med den reform som då genomfördes beträffande yrkesutbildningen. De nu gällande bestämmelserna har influtit i kungörelsen den 31 maj 1957 (nr 480) om statsbidrag till yrkesskolor. Statsbidraget till den årliga undervisningen vid kommuners och landstingskommuners yrkesskolor regleras i 32—46 §§ kungörelsen.

För budgetåret 1963/64 har i årets statsverksproposition (bil. 10 p. 141) förslagsanslaget bidrag till driften av *centrala* yrkesskolor upptagits till 38 000 000 kr.

Vid centrala verkstadsskolor utgår statsbidrag med 100 % av de verkliga lönekostnaderna. Genom löneregleringen torde dessa stiga med ca 9 %. För budget-

året 1963/64 torde lönekostnaderna kunna uppskattas till i runt tal 20 000 000 kr. varav 1 600 000 kr. belöper på löneregleringen.

Till övriga centrala yrkesskolor utgår statsbidrag med 100 % av en beräknad normallönekostnad för lärarlöner och i vissa fall även för rektorslöner. För budgetåret 1963/64 torde bidraget enligt dessa regler uppgå till i runt tal 14 000 000 kr. Systemet med normallönekostnad medför emellertid numera, att lönekostnaderna ej blir helt täckta av statsbidraget. Med nuvarande lönenivå torde underskottet kunna uppskattas till 2 000 000 kr. Därtill kommer ett belopp av ca 600 000 kr. för rektorslöner, till vilka statsbidrag enligt nuvarande regler ej utgår från löneposten. Genom löneregleringen torde som nämnts lönekostnaderna stiga med ca 9 % eller med 1 500 000 kr. till sammanlagt i runt tal 18 000 000 kr.

För budgetåret 1963/64 har i årets statsverksproposition (bil. 10 p. 142) förslagsanslaget Bidrag till driften av *lokala* yrkesskolor upptagits till 95 000 000 kr.

Till heltidskurser vid lokala yrkesskolor utgår statsbidrag med 78 % av en beräknad normallönekostnad för enbart lärarlöner. Bidrag till rektorslöner utgår inte från löneposten. För budgetåret 1963/64 torde bidraget enligt dessa regler uppgå till 43 000 000 kr., motsvarande en lönekostnad av 55 000 000 kr. Den verkliga lönekostnaden enligt nuvarande lönenivå torde emellertid vara 2 800 000 kr. högre. Genom löneregleringen torde lönekostnaderna, som nämnts, stiga med ca 9 % eller med 5 200 000 kr. till sammanlagt 63 000 000 kr.

Statsbidraget till deltidskurser vid lokala yrkesskolor utgår med visst belopp per lektion. Beloppet har i årets statsverksproposition uppräknats med 10 %, vilket motsvarar de arvodeshöjningar, som skett åren 1962 och 1963. För budgetåret 1963/64 torde bidraget enligt dessa regler uppgå till i runt tal 21 000 000 kr. De verkliga kostnaderna torde kunna uppskattas till 31 000 000 kr. Genom löneregleringen torde arvodeskostnaderna stiga med ca 3 % eller med 1 000 000 kr. till sammanlagt 32 000 000 kr.

Läsningen av statsbidraget till normallönekostnader har alltså medfört, att en del av de senaste årens löneökningar ej blir täckta av statsbidrag. Denna eftersläpning kan uppskattas till följande belopp.

Centrala yrkesskolor	2 000 000
Lokala yrkesskolor	
heltidskurser 78 % av 2 800 000 kr.	2 200 000
deltidskurser uppskattat	2 800 000
	<hr/>
	Summa kr. 7 000 000

I statsbidraget till lärarlöner vid lokala yrkesskolor ingår ej bidrag till löner åt skolledare och biträdande skolledare. Säkra hållpunkter saknas för en beräkning av dessa lönekostnader. Uppskattas de till ca 5 % av lärarlönekostnaderna efter löneregleringens genomförande skulle de uppgå till 5 000 000 kr., varav ca

15 % eller 750 000 kr. torde hänföra sig till kostnadsökningar i anledning av löneregleringen. Ett statsbidrag på 78 % skulle utgöra 3 900 000 kr.

Den nu föreslagna löneregleringen medför kostnadsökningar för staten och kommunerna som kan uppskattas till följande belopp:

Centrala verkstadsskolor	1 600 000
Övriga centrala yrkesskolor	1 500 000
Lokala yrkesskolor	
heltidskurser	5 200 000
deltidskurser	1 000 000
pedagogisk ledning	700 000
	Summa kr. 10 000 000

Grundskolans högstadium

Till grundskolans lärare i yrkesämnen utgår statsbidrag enligt kungörelsen om statsbidrag till driftskostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt 1962: 478) med visst belopp per veckotimme och redovisningsår, varvid avdrag för kommunandelen sker med visst belopp för varje fullt 35-tal veckotimmar (10 § 2 mom. och 13 § b).

Lönereglering torde medföra ökade lönekostnader av ungefär motsvarande storlek som inom kommunala yrkesskolor.

Omskolningskurser

Till kommunal arbetslöshetskurs och till arbetslöshetskurs vid central verkstadsskola utgår statsbidrag enligt kungörelsen 29 juni 1945 (nr 445) angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa, 4 §. Kostnaderna för central arbetslöshetskurs bestrides helt av statsmedel.

Departementschefen

Vid yrkesskolorna tillämpas nu två olika system i fråga om statsbidrag till driften. Vid centrala verkstadsskolor täcker bidraget till löner de faktiska kostnaderna för avlöning av rektorer och lärare. Vid övriga yrkesskolor med kommuner eller landsting som huvudmän utgår statsbidraget efter en beräknad normallönekostnad. Denna uppdelning på olika bidragsgrunder var naturlig år 1955 då lönerna vid centrala verkstadsskolor var statligt reglerade, medan lönerna vid övriga ifrågavarande yrkesskolor bestämdes av kommunerna. När nu en enhetlig statlig lönereglering genomföres för hela det kommunala och landstingskommunala yrkesskoleområdet, bör även principerna för statsbidragsgivningen om möjligt bli enhetliga.

Systemet med statsbidrag efter normallönekostnad har medfört, att inträffande höjningar av löneförmånerna utom rörligt tillägg helt drabbar kommunerna. Den fastställda normallönekostnaden kan visserligen i sådana fall tid efter annan höjas, men så har hittills skett endast i begränsad omfattning.

Vidare blir kommunernas kostnader större för vissa kurser än för andra. Detta gäller särskilt kurser där den teoretiska undervisningen är av större omfattning. På grund härav har i vissa fall undvikits sådana dyrare kurser liksom även att anställa lärare med mera kvalificerad utbildning och därmed högre löneanspråk. För yrkesundervisningen är det emellertid av stor vikt, att kommunernas val mellan olika slag av kurser och lärare ej i högre grad skall behöva betingas av kostnadshänsyn. Föreliggande behov av undervisningen och läraren i fråga bör vara det avgörande. För närvarande råder en tendens att koncentrera den teoretiska undervisningen till yrkesskolorna och förlägga undervisningen i yrkesarbete och annat praktiskt arbete ute i företagen. Bidrag efter normallönekostnad kan verka hämmande på denna utveckling.

Vidare är att märka att statsbidrag efter de faktiska lönekostnaderna beräknade med viss schablonisering är regel inom det statsunderstödda skolväsendet i övrigt. Så är fallet beträffande grundskolan och högre kommunala skolor och det är avsett, att ett liknande system skall tillämpas även vid fackskolorna. Det måste då vara naturligt att samma principer tillämpas även vid yrkesskolorna.

Av anförda skäl förordar jag, att statsbidraget till löner vid yrkesskolorna utgår efter de faktiska lönekostnaderna beräknade efter viss schablon. Det för högre kommunala skolor tillämpade systemet, som även är avsett att i stora drag tillämpas på fackskolorna, bör kunna vara vägledande för utformningen av nya statsbidragsregler, varvid hänsyn dock måste tagas till yrkesskolornas speciella förhållanden.

En tillämpning av ett dylikt statsbidragssystem innebär emellertid inte, att frågan om fördelningen av kostnaderna mellan staten, å ena, och kommuner och landstingskommuner, å andra sidan, blir automatiskt löst. Beträffande denna fördelningsfråga vill jag, efter överläggningar med representanter för Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, vilka icke framställt erinringar mot förslagen, anföra följande.

Den sammanlagda lönekostnaden redovisningsåret 1963/64 kan, som nämnts, vid centrala yrkesskolor beräknas till 38 000 000 kr. samt vid lokala yrkesskolor, inberäknat rektorer och biträdande skolledare, till 100 000 000 kr. I statsbidrag skulle då enligt det nu förordade statsbidragssystemet utgå sammanlagt (38 000 000 + 78 000 000 =) 116 000 000 kr. Statsbidrag till löner enligt nuvarande system skulle endast utgöra (20 000 000 + 14 000 000 + 43 000 000 + 21 000 000 =) 98 000 000 kr. Statens kostnader för löner skulle alltså stiga med 18 000 000 kr.

Utanför lönerregleringen faller emellertid tills vidare tolv fristående tekniska skolor, för vilka det nuvarande statsbidragssystemet alltjämt bör tillämpas. Nämda skolor ingår i de verkställda kostnadsberäkningarna. Med hänsyn härtill bör statsbidragsökningen beträffande löner reduceras med i runt tal 400 000 kr. till 17 600 000 kr.

Av ökningen avser (600 000 + 3 900 000 =) 4 500 000 kr. skolledare och biträdande skolledare, för vilka kostnaderna hittills, i den mån de ersatts, hänförs

till bidraget till övriga kostnader. Dessutom avser 7 000 000 kr. av ökningen kostnader vilka inte betingas av löneregleringen. Nämnade belopp bör till en del kompenseras genom minskat bidrag till övriga kostnader.

I bidraget för lektion vid deltidskurser ingår ett belopp om 1 à 2 kr. per lektion, som är avsett att täcka vissa övriga kostnader och som sammanlagt uppgår till 2 300 000 kr. Detta belopp bör ej längre utgå.

Beträffande heltidskurserna bör årsbeloppen till övriga kostnader kunna bortfalla i vad gäller kurs för handel, kurs för industri och hantverk av övervägande teoretisk karaktär samt kurs för husligt arbete. För motsvarande kurser vid högre kommunala skolor och fackskolor utgår nämligen inte särskilt bidrag för sådana kostnader. Vad angår kurs för industri och hantverk av verkstadsskolkaraktär eller kurs som eljest bedömes vara av sådan art att den bör föras till denna grupp, finns inte någon direkt motsvarighet vid högre kommunala skolor eller fackskolor. Dessa kurser är särskilt kostnadskrävande i fråga om undervisningsmateriel. Med hänsyn härtill bör statsbidrag alltjämt tills vidare utgå till övriga kostnader vid dessa kurser, men bidraget bör minskas till 7 000 kr. för kurs. Härigenom skulle statsbidraget till övriga kostnader för heltidskurser minskas med följande belopp:

Kurser för industri och hantverk av verkstadsskolkaraktär

centrala yrkesskolor	700 000
lokala yrkesskolor	900 000
Övriga heltidskurser	
centrala yrkesskolor	500 000
lokala yrkesskolor	1 600 000
Summa kr.	3 700 000

I detta sammanhang vill jag även närmast i förenklingssyfte föreslå, att kostnaderna för lärares sjukvårdskostnader ej längre skall bestridas av statsmedel. För yrkesskolornas del torde det röra sig om ett årligt belopp av ca 90 000 kr. Jag vill erinra om att jag i årets statsverksproposition (bil. 10 p. 103) föreslagit att bidraget för detta ändamål vid grundskolan avlöses genom att kommunandelen minskas med 20 kr. i samtliga hyresgrupper. Beträffande yrkesskolorna får avlösningen anses ha skett genom att staten nu åtager sig en hög andel av kostnadsökningarna vid yrkesskolorna. I förenklingssyfte förordar jag även, att det särskilda statsbidraget till skolor med ambulerande verksamhet för transport av undervisningsmaterial nu borttages. Kostnaderna uppgår till 22 000 kr. för år och verksamheten minskar i omfattning. Dessa omläggningar skulle alltså minska statens kostnader med i runt tal 100 000 kr.

Den förut framräknade ökningen av statsbidraget eller 17 600 000 kr. skulle alltså kompenseras genom de ovan föreslagna åtgärderna med sammanlagt (2 300 000 + 3 700 000 + 100 000 =) 6 100 000 kr. På statsverket skulle falla en ökning av 11 500 000 kr.

Beträffande statsbidragets utformning förordar jag, att det bidragsunderlag på vilket statsbidraget uträknas bestämmes på i allt väsentligt samma sätt som vid grundskolan och högre kommunala skolor. Statsbidraget bör vara 100 % vid centrala yrkesskolor och 79 % vid lokala yrkesskolor.

Vid yrkesskolorna förekommer emellertid kurser av olika längd och en stor del av undervisningen fullgöres av timlärare eller andra icke-ordinarie lärare, som är anställda för kortare tid än helt läsår. För dem kan ej bidraget beräknas med hänsyn till förhållandena vid vårterminens början, efter vilka årslönebeloppen eljest beräknas. I den mån kurs ej varar helt normalläsår eller hel termin av sådant läsår, bör vid yrkesskolorna bidraget beräknas såsom för timarvode efter den löneklass läraren tillhörde då tjänstgöringen fullgjordes eller vid kursens början.

Vid grundskolan och högre kommunala skolor beräknas årslönebeloppen för andra deltjänster än halvtidstjänster alltid för varje veckotimme motsvara $\frac{1}{30}$ av årslönebeloppet för hel tjänst, oavsett den faktiska omfattningen av undervisningsskyldigheten. Vid yrkesskolorna bör för lärare med en undervisningsskyldighet av minst 36 veckotimmar tillämpas bråktalet $\frac{1}{36}$ och för övriga lärare bråktalet $\frac{1}{30}$.

Enligt överenskommelsen skall arvoden utgå till deltidsanställda rektorer och biträdande skolledare samt vissa arvodestillägg utgå för kvällsundervisning. Nämda ersättningar bör inräknas i bidragsunderlaget.

Det särskilda statsbidraget till föreläsningar torde tillsvidare böra bibehållas.

Även i övrigt bör statsbidraget utformas efter väsentligen samma grunder som statsbidraget vid högre kommunala skolor. Rekvisitioner av statsbidrag bör granskas av länskolnämnderna och alltså ej, såsom nu är fallet, av länsstyrelserna.

Löneregleringen skall i full utsträckning träda i kraft den 1 januari 1964. Bestämmelserna om undervisningsskyldighet skall emellertid gälla från och med den 1 juli 1963. Även lönen efter de i löneregleringen bestämda lönegraderna samt vissa arvoden skall vinna viss retroaktiv tillämpning. Med hänsyn härtill förordar jag, att det nya statsbidragssystemet vinner tillämpning från och med den 1 juli 1963. Vissa övergångsordningar erfordras emellertid. Under andra halvåret 1963 bör provisoriskt nuvarande statsbidragsbestämmelser alltjämt tillämpas, varigenom frågan om förskott under detta halvår finner sin lösning. Reglerna om förskott medför, att de ökade kostnaderna till följd av löneregleringen endast i begränsad omfattning kommer att belasta statsanslagen under budgetåret 1963/64.

I detta sammanhang vill jag upptaga ett par speciella statsbidragsfrågor rörande yrkesskolorna.

Statsbidrag har enligt särskilda och gynnsammare villkor utgått till avlöning åt lärare i sådan kurs (klassavdelning) vid lokal yrkesskola, som till mer än hälften av det för avdelningen normala elevantalet består av elever, vilka i

skolpliktshänseende tillhör klass 9 y i försöksskola. Jag förutsätter, att detta gynnsammare bidrag kan tillämpas även efter den 1 juli 1962, så länge timplaner och huvudmoment vid försöksverksamhet med obligatorisk nioårig enhetsskola övergångsvis äger fortsatt tillämpning enligt kungörelsen den 6 juni 1962, nr 480, om läroplan för grundskolan m. m.

Från anslaget till bidrag till driften av lokala yrkesskolor utgår även statsbidrag till enskilda yrkesskolor. Skolorna är i statsbidragshänseende uppdelade i s. k. A-skolor och B-skolor. Till A-skolorna utgår statsbidrag enligt i stort sett samma grunder som för närvarande gäller för lokala kommunala yrkesskolor. Vissa av de enskilda yrkesskolorna har redan nu en ansträngd ekonomi och den föreslagna löneregleringen för de kommunala yrkesskolorna torde ytterligare försvåra deras situation. I avvaktan på en närmare utredning bör det öppnas möjlighet att tilldela de enskilda yrkesskolorna höjt statsbidrag genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t. Beträffande A-skolorna bör bidrag utgå i form av 10 % förhöjning på det statsbidragsbelopp, som enligt nu gällande regler för statsbidrag skall utgå till skolorna. Kostnaderna för ifrågakvarande ändamål kan beräknas till 1 000 000 kr.

Beträffande grundskolans högstadium erfordras ej längre de nuvarande specialbestämmelserna om statsbidrag för yrkeslärare. Bestämmelserna för övriga lärare vid grundskolan bör i allt väsentligt äga tillämpning.

Vid omskolningskurserna torde löneregleringen medföra, att lönekostnaderna stiger med ca 12 % eller med 4 000 000 kr. Några ändringar i gällande statsbidragsbestämmelser torde inte erfordras.

IV. Hemställan m. m.

Jag föreslår, att den av mig förordade löneregleringen och de huvudsakliga organisatoriska grunderna för denna underställes riksdagens prövning. Även de av mig föreslagna grunderna för statsbidrag bör underställas riksdagen.

Av riksdagen bör även inhämtas bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings-, pensions- och statsbidragsförfattningar. I samband med genomförande av förslagen torde det bli erforderligt att vidtaga vissa övergångsanordningar samt att besluta om ändringar i fastställda personalförteckningar. Kungl. Maj:t synes böra erhålla riksdagens bemyndigande att vidtaga dylika åtgärder.

Den föreslagna löneregleringen torde i vissa fall medföra ökade kostnader, som belastar maximerade anslag och anslagsposter. Beträffande dessa anslag och anslagsposter synes Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att medge erforderliga överskridanden.

Med hänsyn till att den slutliga utformningen av ifrågakvarande författningar och övriga föreskrifter av organisatorisk karaktär på förevarande område ännu

ej kan överblickas i alla delar, bör även inhämtas riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de i det föregående angivna grunderna och riktlinjerna vidtaga de åtgärder, som kan visa sig vara erforderliga för förslagets genomförande.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna de i det föregående angivna huvudsakliga organisatoriska grunderna för en statlig lönereglering för skolledare och lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl. läroanstalter;

2) godkänna den i det föregående redovisade överenskommelsen den 19 april 1963 angående lönesättning m. m. för skolledare och lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl. läroanstalter;

3) godkänna av mig förordade ändrade grunder för statens bidrag till yrkesutbildningen;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings-, pensions- och statsbidragsförfattningen;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagets genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

7) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 i enlighet med vad som i det föregående anförts medge överskridande av maximerade anslag och anslagsposter; samt

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder och riktlinjer för löneregleringen vidtaga de ytterligare åtgärder, som kan visa sig erforderliga för genomförandet av föreslagen reglering, såsom att med personalorganisationerna träffa överenskommelser och utfärda härav föranledda bestämmelser och andra föreskrifter.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

**Överenskommelse den 19 april 1963 angående lönesättning m. m.
för skolledare och lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl.
läroanstalter**

A. På grundval av de organisatoriska förutsättningar, som angivits för en statlig löne reglering för skolledare och lärare m. fl. vid statsunderstödda *kommunala yrkesskolor, utom fristående tekniska skolor* samt vid statsunderstödda *landstingskommunala yrkesskolor, inberäknat centrala verkstadsskolor* till vilka statsbidrag utgår enligt kungörelsen 31 maj 1957, nr 480, ävensom för lärare i yrkesämnen vid *grundskolans högstadium* samt för kursföreståndare och lärare vid s. k. *omskolningskurser* skall i fråga om lönegradsplacering, arvode och undervisningsskyldighet m. m. gälla följande.

Skolledare och biträdande skolledare

Det i skolstadgan 1 kap. 4 § angivna poängsystemet skall ligga till grund för bestämmande av avlöningsgrupp och undervisningsskyldighet för heltidsanställd yrkesskolrektor samt arvode och undervisningsskyldighet för deltidsanställd yrkesskolrektor och studierektor vid yrkesskola.

1. *Lönegradsplacering och undervisningsskyldighet för heltidsanställd rektor (vid skola med minst fem heltidskurser).*

a) *Kommunal och landstingskommunal yrkesskola utom fristående central verkstadsskola:*

Avlöningsgrupp	Poängtal	Lönegrad	Undervisningsskyldighet (veckotimmar)
I	—15,5	ABp 22	12—20
II	16—24,5	23	8—14
III	25—33,5	24	6—10
IV	34—43,5	25	4—8
V	44—54,5	26	4—5
VI	55—	27	4

Vid skola omfattande lägst 71 poäng skall rektor placeras i lönegrad Bp 1. Rektors undervisningsskyldighet skall därvid omfatta 4 vt.

b) *Fristående central verkstadsskola:*

Avlöningsgrupp	Poängtal	Lönegrad	Undervisningsskyldighet (veckotimmar)
I	—10,5	ABp 22	12—20
II	11—19,5	23	8—14
III	20—28,5	24	6—10
IV	29—38,5	25	4—8
V	39—49,5	26	4—5
VI	50—	27	4

Det ankommer på länskolnämnden respektive överstyrelsen för yrkesutbildning att för varje läsår fastställa undervisningsskyldigheten för rektor vid kommunal och landstingskommunal yrkesskola.

Det förutsättes att den ytterligare nedsättning som må ske av *förste rektors* respektive *skolchef*s undervisningsskyldighet skall i förekommande fall äga motsvarande tillämpning för yrkesskolrektor, som förordnas till förste rektor eller skolchef. Därvid skall yrkesskolrektor, som förordnats som förste rektor, erhålla befattningsarvode efter motsvarande grunder som gäller för rektorer i andra skolor.

2. Arvode och undervisningsskyldighet för deltidsanställd rektor

För deltidsanställd rektor (vid skola med mindre än fem heltidskurser) skall arvode utgå och nedsättning av undervisningsskyldighet ske enligt följande:

a) rektor som ej innehar lärartjänst

Grundarvode med 1 000 kr. för år, därjämte 450 kr. för varje 0,5 poäng, dock sammanlagt högst 10 000 kr. för år.

b) rektor som innehar lärartjänst med statliga avlöningsbestämmelser

Grundarvode med 1 000 kr. för år, därjämte 150 kr. för varje 0,5 poäng, dock sammanlagt högst 4 000 kr. för år.

I lärartjänsten skall undervisningsskyldigheten kunna nedsättas av länskolnämnden med högst en tredjedel.

Arvode och nedsättning av undervisningsskyldigheten skall bestämmas årligen med utgångspunkt i det poängtal, som svarar mot den beräknade kursverksamheten under läsåret.

3. Arvode och undervisningsskyldighet för studierektor m. m.

För studierektor — som må förordnas då yrkesskolan omfattar lägst 30 poäng och studierektors arbetsområde omfattar lägst 9 poäng — skall gälla följande:

Arvodesgrupp	Poängtal inom studierektors arbetsområde	Arvode	Nedsättning veckotimmar för lärare med undervisningsskyldighet		
			24 vt	30 vt	36 vt
I	9—15,5	4 800	4—8	5—10	6—12
II	16—21,5	6 000	6—12	7—15	9—18
III	22—	7 200	8—14	10—17	12—21

Arvodet bestämmas årligen av skolstyrelsen med hänsyn till verksamhetens omfattning under året. Nedsättning av undervisningsskyldigheten beslutas årligen av länskolnämnd med utgångspunkt i den beräknade kursverksamheten under läsåret i fråga.

I arvodet för studierektor ingår vikariatsersättning vid uppehållande av rektorstjänst under ferietid. Beträffande vikariatsersättning vid sådant förordnande under lästid ävensom beträffande avdrag å arvode för studierektor skall särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser gälla. Här avsedd studierektor skall

åtnjuta semester enligt de för tjänstemän i A 21 och högre lönegrader gällande grunderna (Saar 29 §).

Vikarierar annan lärare än studierektor under ferietid för rektor skall tillämpas samma vikariatsersättning som i övriga skolformer (TB Saar 18 §). För vikariat å annan tid skall gälla bestämmelse i Saar 31 §.

4. Arvode och undervisningsskyldighet för biträdande rektor

För biträdande rektor — som efter medgivande av Kungl. Maj:t skall kunna ifrågakomma vid rektorsområden om lägst 71 poäng — bestämmes arvode och nedsättning av undervisningsskyldighet av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall med beaktande av skolans storlek och andra särskilda omständigheter, som kan påverka biträdande rektors arbetsuppgifter. I fråga om semester för biträdande rektor skall gälla detsamma som för studierektor vid yrkesskola.

5. Arvode m. m. för kursföreståndare vid omskolningskurs

Arvode och övriga avlöningsförmåner till heltidsanställd kursföreståndare vid omskolningskurs bestämmes av överstyrelsen för yrkesutbildning från fall till fall. Lönesättningen skall därvid ske enligt de normer som gäller för yrkesskolrektor enligt punkt 1 a) ovan. Arvode m. m. till deltidsanställd kursföreståndare vid omskolningskurs bestämmes av överstyrelsen som för deltidsanställd yrkeskolrektor enligt punkt 2 ovan.

Lärare

6. Lönegradsplacering och undervisningsskyldighet m. m. för lärare vid statsunderstödda kommunala och landstingskommunala yrkesskolor

Tjänst	Ämne	Lönegrad	Undervisningsskyldighet (veckotimmar)	Anm.
a) Adjunkt	Tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen	Ao 23 Ae 21 rb A 17—A 19	24	
Ämneslärare	Tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen	Ao 21 Ae 19 rb A 15—A 17	24	
b) Ämneslärare (gymnasieingenjör, gymnasieekonom och folkskollärare med särskild ämnesutbildning)	Tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen	Ao 19 Ae 19 rb A 15—A 17	24	
c) Övriga ämneslärare (institutsingenjörer m. fl.)	Tekniska, merkantila och andra teoretiska ämnen	Ao, Ae 17 Ag 15	24	Icke-ordinarie lärare med föreskriven pedagogisk utbildning placeras i Ag 15 och uppflyttas efter 1½ år i Ae 17. Lärare utan sådan utbildning placeras i Ag 15

d) Lärare i kontors- tekniska och bu- tikstekniska äm- nen utom i försälj- nings- och reklam- lära samt varu- kännedom	Stenografi, maskinskriv- ning etc. resp. butiksar- bete, skyltning med text- ning och plakatmålning etc.	Ao, Ae, Ag 15 Ag 13	30	Lärare utan föreskriven pedagogisk utbildning placeras i Ag 13
e) Yrkeslärare	Yrkesarbete och yrkes- teori vid kurser inom in- dustri och hantverk	Ao 19 Ao, Ae, Ag 17 Ae, Ag 15	36	20 % av här avsedda tjänster för yrkeslärare vid varaktiga heltidskurser av verkstadsskolekaraktär placeras i lönegrad Ao 19. Lärare utan föreskriven pedagogisk utbildning placeras i Ae, Ag 15
f) Lärare i kurser i husligt arbete och inom vårddyrken	Praktiska och teoretiska ämnen	Ao, Ae 15, Ag 13	30	Lärare utan föreskriven utbildning placeras i Ag 13
		Ae, Ag 17, Ag 15	36	Lärare utan föreskriven utbildning placeras i Ag 15
g) Övningslärare	Teckning, musik och gymnastik	Ao, Ae 18, Ag 16	30	

Till extra lärare skall utgå läsårsdaglön, varvid läsåret vid huvudsakligen praktisk undervisning anses omfatta 294 dagar (42 veckor) och vid huvudsakligen teoretisk undervisning 273 dagar (39 veckor). I stället för läsårsdaglön skall månadslön tillämpas vid sådana yrkesskolkurser, där arbetsåret (motsvarande) omfattar helt kalenderår.

Vid vissa specialkurser bestämmas avlönings- och anställningsvillkor av Kungl. Maj:t.

Anm. För yrkeslärare vid byggnadsskolorna i Stockholm skall tills vidare beträffande avlöningsförhållanden och undervisningsskyldighet samt andra anställningsvillkor tillämpas samma grunder som före löneregleringen gäller enligt de kommunala bestämmelserna.

7. Lönegradsplacering och undervisningsskyldighet m. m. för lärare i yrkesämnen vid grundskolans högstadium

För lärare i yrkesämnen vid grundskolans högstadium skall gälla den lönegradsplacering och undervisningsskyldighet, som angivits för motsvarande lärare under punkt 6 b)—c) ovan.

8. Lönegradsplacering och undervisningsskyldighet m. m. för lärare vid omskolningskurser

För lärare vid omskolningskurser skall gälla den lönegradsplacering och undervisningsskyldighet, som angivits för motsvarande lärare under punkt 6 ovan, dock att lönegrad 19 icke skall förekomma för yrkeslärare. För lärare i kurser för synskadade skall vidare gälla den lönegradsplacering och undervisningsskyldighet som gäller för motsvarande lärare vid statens blindskolor.

Ordinarie anställning skall icke förekomma vid omskolningskurser och extra ordinarie anställning endast i den omfattning Kungl. Maj:t beslutar. Lärare som är behörig till ordinarie eller extra ordinarie tjänst skall placeras såsom extra eller i förekommande fall extra ordinarie i motsvarande lönegrad.

Vid kurser för utbildning av byggnadsarbetare och vissa specialkurser bestäms avlönings- och anställningsvillkor av Kungl. Maj:t.

Lärare vid omskolningskurs där arbetsåret omfattar helt kalenderår skall åtnjuta lön efter den löneklass, vars nummer med en enhet överstiger numret för den löneklass i vilken läraren är placerad.

Timlärare m. fl.

9. Timarvoden till vissa timlärare vid yrkesskolor, grundskolor och omskolningskurser

a) Timarvode skall vid yrkesskolor och omskolningskurser utgå endast för undervisningstimme och vid grundskolor utgå för undervisningstimme eller veckotimme. Timarvode utgår enligt följande beteckningar, vilka avser angivna bråkdelar av årslönen.

Undervisning	Beteckning	Bråkdel av årslönen för undervisningstimme
Teoretisk undervisning	BT	1/945
Övningsämne, ämne å huslig linje, stenografi, maskinskrivning, kontors- och butikstekniska ämnen utom försäljnings- och reklamlära samt varukännedom ävensom ämnen å handelslinje och hushållsteknisk linje i årskurs 9 å grundskolans högstadium m. m.	CT	1/1050
Yrkesämne i kurser i industri och hantverk	DT	1/1368
Yrkesämne å allmänpraktiska och teknisk-praktiska linjerna i årskurs 9 å grundskolans högstadium	DT	1/1260

b) Timarvode skall utgå enligt följande beteckningar och löneklasser:

Stadium	Teoretiskt ämne	Ämne å huslig linje, stenografi, maskinskrivning, skyltning med textning m. m.	Yrkesämne i kurser i industri och hantverk	Teckning, musik och gymnastik (övningsämnena)
II	BT 17	CT 14	DT 15	CT 14

c) Vederbörande överstyrelse må, där särskilda skäl föreligger, medgiva att timarvode efter högre löneklass å löneplan A än som följer av vad ovan sägs skall utgå till sådan timlärare i teoretiskt läroämne, vilken prövas besitta framstående kvalifikationer för den undervisning han skall meddela.

d) Lönegradsplacerad lärare med statligt reglerad lön, som utöver full tjänstgöring i den tjänst han innehar eller med vikariatslöneförordnande uppehåller, meddelar undervisning i läro-, övnings- eller yrkesämnen vid yrkesskola, grundskola, omskolningskurs eller läroanstalt, som avses i 1 § 1 mom. timplärarkungörelsen, skall, där ej högre arvode följer av bestämmelserna enligt b) och c) uppbära timarvode efter den beteckning, som gäller för den kurs och det ämne undervisningen avser, samt efter den löneklass i vilken läraren är placerad.

e) För undervisningstimme, som till mer än hälften infaller på tid efter klockan 18.00, skall, utöver löneförmåner enligt eljest gällande bestämmelser, utgå arvode med belopp motsvarande 10 % av vad läraren för sin undervisning vid skolan uppburit i timarvode eller skulle ägt uppbära, därest timarvode utgått för denna undervisning i sin helhet, dock att angivna procenttal vid teknisk skola skall utgöra 25.

f) I övrigt skall timplärarkungörelsen i tillämpliga delar gälla.

10. *Pensionsavgångna rektorer och lärare*

Pensionsavgångna rektorer och lärare, som tjänstgör vid yrkesskolor, grundskolor och omskolningskurser, skall avlönas enligt bestämmelserna i kungörelsen den 28 juni 1962, nr 482, om avlöningsförmåner till vissa pensionsavgångna rektorer och lärare.

Löne- och pensionsbestämmelser

11. Saar och TB Saar med de för skolor och lärarutbildningsanstalter i vad avser högre kommunala skolor tillämpliga särskilda bestämmelserna skall gälla med de ändringar och tillägg som erfordras på grund av särskilda förhållanden vid avsedda skolor och kurser. För övningslärare skall gälla Arö och TB Arö.

12. För lönegradsplacerade rektorer och lärare med statliga lönebestämmelser skall SPR gälla. Lärare, som övergår från kommunal lärartjänst, vilken icke varit förenad med pensionsrätt, till statligt reglerad tjänst, må tillgodoräkna tidigare anställning efter särskild prövning.

13. Arvode till studierektor, biträdande rektor och deltidsanställd rektor skall ej vara pensionsgrundande. Lön efter viss högre löneklass skall ej heller vara pensionsgrundande.

14. För rektor och annan lärare än övningslärare vid kommunal och landstingskommunal yrkesskola och statliga omskolningskurser samt för lärare i yrkesämnen vid grundskolans högstadium skall gälla pensioneringsperiod III.

För övningslärare i musik och gymnastik skall gälla period II och för övningslärare i annat ämne period III.

Övergångsbestämmelser

15. Heltidsanställd rektor äger, därest detta är till fördel för honom, under löpande förordnandeperiod, dock längst intill den 1 juli 1967, bibehålla sin lönegradsplacering enligt kommunal central tjänsteförteckning och den löneklassplacering som gäller för honom.

16. a) Ordinarie eller — såvitt avser central verkstadsskola fast anställd — lärare med 15 års eller, om läraren uppnått 40 års ålder, med 10 års kommunal anställning skall utan ansökan erhålla motsvarande ordinarie statligt reglerad tjänst samt, därest detta är till fördel för honom, bibehålla sin lönegradsplacering enligt kommunal central tjänsteförteckning så länge han innehar nämnda tjänst. Fastställt antal ordinarie lärartjänster kan härvid överskridas.

b) Annan ordinarie eller — såvitt avser central verkstadsskola fast anställd — lärare än som avses under a) skall utan ansökan erhålla motsvarande extra ordinarie statligt reglerad tjänst samt, därest detta är till fördel för honom, bibehålla sin lönegradsplacering enligt kommunal central tjänsteförteckning så länge han innehar nämnda tjänst.

c) Ordinarie och extra ordinarie lärare inom Stockholms yrkesskolstyrelsens förvaltningsområde skall utan ansökan erhålla motsvarande ordinarie respektive extra ordinarie statligt reglerad tjänst samt, därest detta är till fördel för honom, bibehålla sin lönegradsplacering å vederbörlig tjänsteförteckning så länge han innehar nämnda tjänst. Fastställt antal ordinarie lärartjänster kan härvid överskridas.

d) Oavsett vad under a) och c) sägs skall ordinarie yrkeslärartjänst i A 19 ledigförklaras.

e) Löneklassplacering i här avsedd statligt reglerad lärartjänst skall ske med utgångspunkt i den löneklassplacering som gäller för läraren i hans kommunalt reglerade anställning.

För den som innehaft anställning som fast anställd lärare vid central verkstadsskola eller innehaft arvodesanställning vid statlig omskolningskurs och därvid ägt åtnjuta lön motsvarande viss löneklass sker löneklassplacering i motsvarande lärartjänst med utgångspunkt i nämnda löneklass.

17. Den som vid höstterminens slut 1963 är anställd som timlärare vid teknisk aftonskola och som under minst två terminer i följd tjänstgjort som timlärare vid skolan skall, därest detta är till fördel för honom, så länge han fullgör timlärartjänstgöring vid samma skola, uppbära timarvode jämte i förekommande fall särskild ersättning vid aftenundervisning efter den beteckning och löneklass som enligt kommunala bestämmelser senast gällt för honom.

B. I anslutning till under A angivna grunder skall beträffande lärartjänster m. fl. vid vissa specialskolor göras de lönegradsändringar m. m., som framgår av följande sammanställning.

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenenämning, placering etc.
lönegrad	tjänstebenenämning			

II huvudtiteln

Fångvårdsanstalterna

Ao, Ae 17	Utbildningsassistent	8	Ao, Ae 18 (behörig till yrkeslärartjänst i A 17)	45 timmars tjänstgöringsskyldighet för vecka. Semester
A 15			Ae, Ag 16 (utan dylik behörighet)	

IV huvudtiteln

Försvaret

Ae, Ag 17	Ingenjör	5	Ae, Ag 19	RMS (2), Tyg S (3)
Ae 15/16	Yrkeslärare	25 ¹	Ae 19	Ingenjör. Tyg S (9), MS (5), KÖS (10), F 14 (1). 45 timmars tjänstgöringsskyldighet för vecka. Semester
Ae 15/16	Yrkeslärare	9	Ae 15/17 ²	CVM (1), CVA (1), CVV (1), FFV (6). 36 vt:s undervisnings-skyldighet. Semester

Ao 15 + lönetillägg enl. gällande bestämmelser motsvarande skillnaden mellan lönen i den löneklass i vilken vederbörande skulle varit placerad i A 16 och lönen i den löneklass i vilken han är placerad

Förste tyghantverkare med arbetsuppgifter helt motsvarande yrkeslärares

Ao 15 + lönetillägg motsvarande skillnaden mellan lönen i den löneklass i vilken vederbörande skulle varit placerad i A 17 och lönen i den löneklass i vilken han är placerad

V huvudtiteln

Ungdomsvårdsskolorna

Ao, Ae 17	Utbildningsassistent	38	Ao, Ae 18 (behörig till yrkeslärartjänst i A 17)	45 timmars tjänstgöringsskyldighet för vecka. Semester
A 15			Ae, Ag 16 (utan dylik behörighet)	

¹ Ungefärligt antal.

² Lön utgår efter den löneklass, vars nummer med en enhet överstiger numret för den löneklass i vilken läraren är placerad.

Nuvarande		Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebestämmelse, placering etc.
lönegrad	tjänstebestämmelse			
	<i>Statens mentalsjukhus</i>			
Ae 17	Utbildningsassistent	2	Ae 18 (behörig till yrkeslärartjänst i A 17)	45 timmars tjänst- göringsskyldighet för vecka. Semester
Ae 15			Ae 16 (utan dylik behörighet)	
	<i>Särskolor för psykiskt efterblivna</i>			
Ao, Ae 15/16, Ag 12	Yrkeslärare	4 ¹	Ao, Ae, Ag 17 Ae, Ag 15	36 vt:s undervisnings- skyldighet under 39— 41 veckor
VIII huvudtiteln				
	<i>Statens blidskolor m. m.</i>			
Ao, Ae 15/16	Yrkeslärare	12	Ao, Ae 15/17	36 vt:s undervisnings- skyldighet under 39— 41 veckor
	<i>Statens dövsbolor</i>			
Ao, Ae 15/16	Yrkeslärare	10	Ao, Ae 15/17	36 vt:s undervisnings- skyldighet under 39— 41 veckor
XI huvudtiteln				
	<i>Vanförestalerna</i>			
A 23	Rektor	1	ABp 25	Stockholm. 4—8 vt:s undervisnings- skyldighet
A 23	Rektor	1	ABp 24	Hälsingborg. 6—10 vt:s undervisnings- skyldighet
A 22	Rektor	2	ABp 24	Göteborg, Härnösand. 6—10 vt:s undervis- ningsskyldighet
A 15/16	Yrkeslärare	11	A 19	36 vt:s undervisnings- skyldighet under 42 veckor
A 15/16	Yrkeslärare	45 ¹	A 15/17	

¹ Ungefärligt antal.

Innehållsförteckning

I. Inledning	3
II. Organisations- och lönefrågor	4
Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor	4
Grundskolans högstadium	9
Omskolningskurser	10
Departementschefen	12
Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor	12
Grundskolans högstadium	23
Omskolningskurser	23
Specialskolor m. m.	25
III. Statsbidragsfrågor	26
Nuvarande förhållanden m. m.	26
Kommunala och landstingskommunala yrkesskolor	26
Grundskolans högstadium	28
Omskolningskurser	28
Departementschefen	28
IV. Hemställan m. m.	32
Bilaga. Överenskommelse den 19 april 1963 angående lönesättning m. m. för skollärdare och lärare vid kommunala yrkesskolor m. fl. läroanstalter.	34